81

S. FERRANDI
KARTHAGINIENSIS
ECCLESIAE DIACONI
OPVSCVLA.

BIBLIOTECA NAZIONALE FIRENZE 1872

674.4

Digitized by Google

Olim editum, nunc paullo emendatius.

8. Ferrandi Karthaginienſis Eccleſiae Diaconi, ad Reginum Comitem Paraeneticus, Qualis debeat eſſe Dux religioſus in actibus militaribus. ſiue, De ſeptem regulis innocentiae.

Numquam antea edita.

Epiſtula eiusdem ad Anatolium Diaconum vrbis Romae.

Epiſtula eiusdem ad Seuerum Scholaſticum Conſtantinop.

82

LVDOVICO MADRVTIO S. R. E. CARDINALI, ET EPISCOPO, PRINCIPIQ. TRIDENTINO.

Achilles Statius Luſitanus Sal.

ACHILLEM Graecorum ducem fortiſſimum felicem propterea dixit Alexander Macedonũ rex, quod ei Homerus poetarum excellentiſſimus virtutis, ac facinorum maximorum laudator contigiſſet. In quo mihi quidem videtur ille feciſſe inuide, cum poetae plurimum, duci nihil, aut parũ admodum tribuit. Ego enim parem profecto vtriusq. felicitatem iudico, multumq. vidiſſe poetam exiſtimo, qui tot ſibi propoſitis totius Graeciae ducibus, eum delegerit, quem meritis, atq. omnis aeui fide dignis laudib. exornaret. Nihil eſt enim, mea quidem ſententia, intemperantius,

ne dicam etiam turpius, quam eos, quos ſolet adulatio, cumulare falſis laudib. quas nec viuentes mereantur, & ipſa olim incredula poſteritas oderit. Haec vero peſtis, inmane, quantum hodie lateq. graſſatur? Vtinam, Ludouice Madruti, tam felix ego tibi laudator, quam tu es ipſe laudabilis, contigiſſem. Quid enim eſt, vnde laus aliqua duci poſſit ampliſſima, quod in te quisquam deſideret, aut cuius in dicendo vim excellens virtus tua nō ſuperet? Gens omnis tua iam olim clariſſima, claritatē tamen omnibus tum belli, tum pacis artib. in dies auxit. ad quam tu quantū decoris, atq. ornamenti demū addideris, quanta gloria gentem glorioſiſſimam cumularis, vellem equidem vt vere, ſic etiam digne poſſem dicere; & vt poſſim, tuus me tamen tenet atq. impedit pudor. Quippe te virtus per ſe ipſa delectat, quā laudis nullius cupiditate, ſed tuapte ſponte atq. optimae naturae paene inſtinctu quodam appetis atq. ſectaris. Sed vt taceam ipſe victus magnitudine praeclariſſimarum laudum tuarum, res, dignitas, vrbis, immo vero orbis totius caritas,

tas,

tas, propenſio, gratia, quae tua ſint in remp. quae in bonos omnis merita, loquuntur. Quae merita potius quam generis tui clariſſimi ſplendor, ad iſtius ordinis amplitudinem atq. auctoritatem virtutis tamquam gradibus extulerunt. Multum in optimarum artium ſtudijs operae feliciſſime poſuiſti, & illud inprimis genus litterarum coluiſti, quae Chriſtianum maxime decent hominem. ea vero eſt Theologia, quā tu ſic amplexus es, vt ipſa rerum maximarum ſcientia minimecontentus, pectus animumq. ſanctiſſimis morib. informaris, excolueris. Multas ad ſummos principes admirabili quadam laude legationes obiuiſti. Ergo tot recte facta, tam multae litterae, tanta deniq. puriter actae vitae innocentia Pontifices max. Pium IV. ac Gregorium XIII. adduxerunt, illum quidem olim te Cardinalem vt faceret, hunc vt cum alijs alias, tum maximo illo pridē augeret munere in eos inquirendi, eorumq. cauſſas cognoſcendi, qui diuinū ipſum numen quoquo modo nefarie violaſſent. Sed quae te virtus iſtuc euexit, eadem quo videlicet vſq.

virtuti aditus patet, olim prouehet. quae me quoq. ipſa ſcribendo longius, quam tu velles, fortaſſe prouexit. Et ſi enim tibi debeo profecto plurimum, mihi tamen gratulor, quem vel leuiſſima adulationis vllius ſuſpicione tua merita, & nota dignitas liberarunt. Sed idē tibi iamdiu multis nominib. obligatus, non laudando, ſed offerendo hoc munuſculo, quantum deberem, declaratum nunc, non, quod minime licebat, diſſolutum volui. Accipies igitur libenter, ac boni etiam conſules antiquiſſimi, doctiſſimi, ſanctiſſimiq. viri Ferrandi diaconi ſcriptorum qualeſcumq. reliquias. Quae tibi futurae ſunt eo gratiores, quod quae membranae veteres beati Vigilij epiſcopi Tridentini, cui tu longo multorum ſaeculorum interuallo ſucceſſiſti, eaedem quoq. Ferrandi noſtri, ne videlicet ad poſteros ſine diacono perueniret epiſcopus, monumenta multis locis ſuperiorum temporum neglegentia labefactata corruptaq. continebant. Hortari itaq. propemodum me uiſus eſt Vigilius, vt hinc ad te mittendi vel noſtras, vel veterum ſcriptorum lu-

cubrationes

cubrationes initium ducerem. Quod;
vt ſpero, te id maxime volente, ſaepe
facturus ſum. Vale. Dat. Romae.
Eidib. Iulijs. CIↃ. IↃ. LXXVIII.

A 4 Huius

Digitized by Google

Huius Ferrandi meminit Creſconius in praefa-
tione in concordiam canonum ad
Liberinum, his verbis.

Item propoſui hoc canonum breuiatum a viro reuerentiſſimo Ferrando Karthaginis eccleſiae diacono iam fuiſſe digeſtum, & debere eum noſtrae eruditioni ſufficere, ne aliud exquirendo, eius prudentiae deprehendamur in aliquo derogare. Cui noſtrae excuſationi ſubmouendae ididem obieciſti, non ad illius ſapientiſſimi viri reprehenſionem hoc te exquirere velle, ſed noſtram potius ſcientiolam induſtrioſius cupere elimare.

Iohannes Trittemius in catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum.

Ferrandus diaconus eccleſiae Karthaginienſis, ad quem S. Fulgentij epiſcopi Ruſpenſis nonnulla extant opuſcula, vir in diuinis ſcripturis & ſtudioſus & eruditus, & non minus ſanctitate conuerſationis, quam doctrina venerabilis, fertur quaedam viuacis ingenij cudiſſe volumina, de quibus ad notitiam meam ſubiecta tantum peruenerunt.

De ſeptem regulis innocentiae, ad Reginum comitem lib. 1. Socialis vitae laborib.

Ad S. Fulgentium epiſt. 1.

Epiſtular. ad diuerſos lib. 1.

Claruit cum Fulgentio ſub Anaſtaſio Imp. anno Domini. D.

S. FER-

S. FERRANDI KARTHAGINIENSIS ECCLESIAE DIACONI

AD REGINVM COMITEM PARAE neticus, Qualis eſſe debeat dux religioſus in actibus militaribus.

SOCIALIS vitae laboribus exercendus, mox ignorantia pueritiae vt rationalis homo caruerit, aut Deo incipit, inluſtris dux Regine, aut ſaeculo militare. Nemo, ait, mili- *2. Tim. 2*
tans Deo implicat ſe negotijs ſaecularibus. oſtendens eſſe milites Dei, ſicut ſunt etiam milites ſaeculi. Duplex ergo militia duo genera militum ſignat. Alios militia corporalis laborare cum mundo ſecundũ voluntatem terreni regis adſtringit, alios militia ſpiritalis ad caeleſtia caſtra, per gratuitam gratiam caeleſtis imperatoris adducit. Milites ſaeculi paſſionib. & deſiderijs varijs tenentur obnoxij, milites Dei carnem ſuam crucifixe- *Galat. 5.*
runt cum vitijs & concupiſcentijs. Illi dapib. nutriuntur, iſti virtutib. Illi rapere aliena conantur, iſti etiam propria vel perdere, vel miſericorditer erogare. Illi quaerunt vnde falſis laudibus extollantur, iſti quaerunt vnde ſempiternis praemijs honorentur. Illis tribuit imaginem laetitiae vanitas, iſtis vera confert gaudia veritas. Illi ſuis vtilitatib.

Digitized by Google

litatib. conſulunt, iſti communib. Illi perituram patriam perituri ſaluare feſtinant, iſti numquam perituram ne in aeternum pereant, poſſidere deſiderant. Illis viuere labor eſt, & mori ſuppliciũ,
Philip. 1 iſtis viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Illi praeliantur contra viſibiles, iſti contra inuiſibiles inimicos. Illos auaritia crudeles, iſtos miſericordia benignos. Illos inuidia contentioſos, iſtos facit manſuetudo pacificos. Illi per ſuperbiam pro ſuis honoribus litigant, iſti per humilitatẽ alter alterum exiſtimant ſuperiorẽ ſibi. Per illos Babylonia regitur, per iſtos & in iſtis a Domino Hieruſalem caeleſtis adminiſtratur. Et plerumq. contingit, vt corporib. adunati, quamuis mentib. ſeparati, ſimul milites Dei & milites ſaeculi proſperitates & aduerſitates ſentiant temporales. Sed milites ſaeculi proſperitas extollit, aduerſitas deicit; milites autem Dei ſiue in proſperitate, ſiue in
2. Cor. 1 aduerſitate inmobiles perſeuerant; quia gloria eorum teſtimonium eſt conſcientiae. Vbi requieſcunt quando tribulationes patitur mundus? vbi timent hoſtem continentiae perpeti? quando ſuppetit abundantia voluptatum? De radice temporalis felicitatis germinant ſpinae cupiditatis. Milites Dei libenter audiunt beatũ Iohanẽ commi-
1. Ioan. 2 litonib. proprijs tuba fortiore clamantem. Nolite diligere mundũ, neq. ea quae in mundo ſunt. ſi quis diligit mundum, non eſt caritas patris in eo. quoniam omne quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſaeculi, quae non eſt ex patre, ſed ex

mundo

86

mundo eſt. & mundus tranſit,& concupiſcentia eius. qui autem facit voluntatem Dei, manet in aeternũ.Quibus audientib.atq.oboedientib.huic ſaluberrimae admonitioni, quotiens occulta diſpenſatio pijſſimi redemptoris poteſtatem iudicandi ac diſponendi terrenam rempubl. tribuit, tunc ex parte militia ſaeculi non eſt grauiorib. referta peccatis,tunc facile corripiuntur inquieti, conſolantur puſillanimes, ſuſcipiuntur infirmi, licentia ſcelerũ demitur improbis, & bene agendi ſortitur innocentia libertatem.Rogemus ergo precib. adſiduis eum qui diſponit orbem terrae *Pſal. 9.* in aequitate,faciens vniuerſa ſecundum conſiliũ voluntatis ſuae, quoniam de ipſo Pſalmiſta veraciter cantat;Omnia quaecumq. voluit fecit in cae- *Pſ. 134.* lo & in terra,in mari & in omnib. abyſſis; vt milites ſuos ſub habitu militiae ſaecularis latentes, promouere dignetur ad maximas dignitates, regens eos intus,& regendis alijs ſcientiam tribuens, ſicut tibi quoq. Dux inluſtris Regine, iam donaſſe cognoſcitur. Et ideo laudabili ſollicitudine interrogaſti venerabilis memoriae Fulgentiũ *Fulgentius.* pontificem Ruſpenſis eccleſiae, qualis tibi militarib. actibus occupato regula eſſet ſpiritalis propoſiti retinenda. Sapienter profecto reſponſum ſapientiae à ſapiente quaeſieras, nec interroganti, nec interrogato ſancta prudentia defuit. Et tu quod ille docere poterat iam gerebas, & ille hoc docere poterat quod tu gerebas. Mores tuos tu in ſermonib. eius agnoſceres, ſermones ſuos ille ex tuis morib. adprobaret. Modo autem quia ſe-

mipleni libelli imperfecta dictatio nihil huic tuae interrogationi cognoſcitur reſpōdiſſe; (principia enim glorioſi operis primam quaeſtionem litterarum tuarum diutius ventilant, Vtrum caro Chriſti corruptibilis an incorruptibilis fuit. vnde adhuc diſputans ille doctor egregius, antequam fideliter, ratione fidei reddita, de actibus militaribus cum pietate tractandis inciperet loqui, tranſiuit ad aeternae beatitudinis immortalia gaudia, verbum Dei, quod in corde & ore ſemper habuit, facie ad faciem contemplaturus;) importabilem ſarcinam ſuper humeros debiles ponis, vt me iubeas tanti viri quaſi hereditarium debitum ſoluere. Numquid ego ſic repletus ſum ſapientia ſicut ille? numquid eadem mihi facultas eloquij? numquid ſimilis data eſt auctoritas dignitatis? aut vel ipſa ſaltem piae conuerſationis innocentia talis eſt mihi, quem praeteritis ac praeſentib. exceſſib. implicatum, mentis pariter & corporis grauat infirmitas? Quid igitur faciā? Volo ſatisfacere deſiderio tuo, nec valeo; maxime quia cogitans & retractans merita iniquitatum mearum, ſuperbiae proximū iudico, ducere alios per iuſtitiae ſemitas, per quas ipſe non ambulo. Vae mihi miſero, donec miſereatur altiſſimus. Ecce ego militiae eccleſiaſticae vinculo alligatus, curis ſaecularibus diſſipor; & quomodo in ſaeculo militanti, militiae ſpiritalis audeam leges oſtendere? Plorandum ne mihi eſt, an loquendum? Vita alterius erudienda videtur, an mea potius corrigenda?

Virtus

Virtus prima eſt, bene viuere; ſecunda, recte docere. Fruſtra autem recte docet, qui bene non viuit. Ego ergo nec dum bene viuens, quomodo recte doceam? Verumtamen quia non homo docet hominem, ſed Deus doctor eſt omnium; nec humana mandata, ſed diuina quaeris audire; praeteriens qualis ego ſim, cognoſce qualis eſſe debeas, immo potius qualem te eſſe nobis congaudentibus gaudeas. Gratiae Dei adiutorium tibi neceſſarium per actus ſingulos crede, dicens cum Apoſtolo; Gratia Dei ſum id quod ſum. Vita tua ſpeculum tibi ſit, vbi milites videant quid agere debeant. Non praeeſſe appetas ſed prodeſſe. Dilige rempubl. ſicut teipſum. Humanis diuina praepone. Noli eſſe multum iuſtus. Memento te eſſe Chriſtianum. Videtur enim mihi per has ſeptem regulas Innocentiae in actibus militarib. poſſe homines ſpiritales Deo placere, nullumq. diſpendium pati morum bonorũ, ſed proficere potius ad incrementa maiora iuſtitiae. Si vis ergo perfectus eſſe miles Dei inter milites ſaeculi, tene firmiter quod diximus breuiter. Si enim gratiam confitearis, requieſcet ſuper te ſpiritus timoris Domini. Si vita tua ſpeculũ ſit vbi milites videant quid agere debeant, requieſcet ſuper te ſpiritus pietatis. Si non praeeſſe appetas ſed prodeſſe, requieſcet ſuper te ſpiritus ſcientiae. Ille enim ſcit praeeſſe, qui vult prodeſſe. Si diligas rempublicam ſicut teipſum, requieſcet ſuper te ſpiritus fortitudinis. Si humanis diuina praeponis, requieſcet ſuper te ſpiritus conſilij. Si libenter au-

vii. Reg.

1. Co. 15

Eccls. 7.

Eſa. 11.

Eccl. 7. dias; Noli eſſe multum iuſtus, requieſcet ſuper te ſpiritus intellectus. Si memineris te eſſe Chriſtianum, requieſcet ſuper te ſpiritus ſapientiae. Et per ſeptiformis ſpiritus abundantiam miſericors Deus, ſicut veraciſſime amici ſui fideliſſimo Iob
Iob. 5. dixerunt, in ſex tribulationib. liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum. In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladij. A flagello linguae abſconderis, & non timebis calamitatem cum venerit. In vaſtitate & fame ridebis, & beſtias terrae non formidabis, ſed cum lapidib. regionum pactum tuum, & beſtiae terrae pacificae erunt tibi. Et ſcies quod pacem habeat tabernaculum tuum, & viſitans ſpeciem tuam non peccabis. Neceſſarium plane eſt partitionis ordine cuſtodito, ſingulatim de his ſeptem quaſi generib. diſputantem, beniuolus & intentus aduertas; illud principaliter ſciens, neminem ſine gratia Dei recte intellegere, neminē iuſte viuere. Deus enim dat intellectum, Dominus quem voluerit religioſum facit. Nihil boni habemus ex nobis.
Iacob. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, Iacobo Apoſtolo teſtante, deſurſum eſt, deſcendens a patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.

Prima Innocentiae regula.

PRima proinde eſt regula Innocentiae, quam tenere inter actus debeas militares, vt nihil viribus tuis ſuperbus adſignes, ſed omnia quae ſapienter, aut fortiter, aut feliciter geris, ad laudem referas

.88

referas potentiſſimi creatoris. Memor ſemper quod populo Iſraelitico ingrediens terram repromiſſionis Moſes loquatur, humilitatis ſanctae volens omnes habere virtutes. dicit enim; Ne dicas in corde tuo; Virtus mea, & potentia mea fecit mihi virtutem hanc magnã. Et memor eris domini Dei tui, quia ille tibi dat potentiam ad faciendam virtutem. Sicut plenius etiam propheta Hieremias admonet; Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur diues in diuitiis ſuis, ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, intellegere & ſcire, quoniam ego ſum Dominus, qui facio miſericordiã, & iudicium ſuper terram. Frequenter igitur ſi fieri poteſt, & indeſinenter uoce cordis & corporis exclamabis; Domine fortitudo mea, & adiutorium meũ in die malorũ. Et iterum; Sana me domine & ſanabor, ſaluũ me fac, & ſaluus ero, quia gloria mea tu es. Ita enim dicendo, ſanctiſsimi Pauli doctrinã ſequi videberis, dicentis; Qui gloriatur, in domino glorietur. Et tunc ſuper te prophetica ſententia complebitur; Benedictus homo qui confidit in domino, & erit dominus ſpes eius, eritq. ſicut lignum fructiferum ſecus aquã, & ad vmorem mittet radices ſuas, non timebit cum venerit aeſtus, & erunt in eo frutices nemoroſi, & in anno ſiccitatis non timebit, & non deficiet a faciendo fructum. Deficiet ſi obliuiſcantur illius, de quo fidelis Eſaias fidelib. enarrat; Deus ſempiternus dominus, qui creauit terminos terrae, non deficiet, neq. laborabit, neq. eſt inueſtigatio

Deut. 8. *Hiere. 9.* *Hiere. 16* *Hiere. 17* *2. Co. 10* *Hiere. 17* *Eſa. 40.*

ſtigatio ſapientiae eius; qui dat laſſo virtutem, & his qui non ſunt, fortitudinem & robur multiplicat. Deficient pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent. qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, adſument pennas ſicut aquilae, current, & non laborabunt. Curre miles Dei feſtinanter, vt numero talium ſociatus, negotia militaria ſecurus geras. Si enim conſilio vti neceſſarium fuerit, reſpondet tibi continuo

Prou. 8. Sapientia; Meum eſt conſilium, & mea tutela. Si praelio dimicandum, fortiſſimi Dauid audies vo-

1. *Re.* 17. cem; Non in gladio, neq. in haſta ſaluat Dominus; ipſius eſt enim bellum. Si contra hoſtiles impetus praetendere diſponis excubias, Pſalmus

Pſ. 126. cogitanti reſpondet; Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui cuſtodiunt eam. Si paruus exercitus contra hoſtium multitudines innumerabiles educendus ſit, orante Iudith protinus confortaberis, conſona oratione dum

Iudith. 9 gemebundus exclamas; Non in fortitudine eſt fortitudo tua, neq. virtus tua in potentatibus, ſed humiliũ eſt Deus, indigentium auxiliator, infirmorum opitulator. Si concordia militum quaeritur, recordaberis ſcriptum; Domini eſt pax. Si oboedientia, uoce Pſalmi domino Deo tuo cantabis;

Pſal. 17. bis; Eripies me de contradictionib. populi. Sub nomine autem populi, etiam multitudo militũ non abſurde intelligitur, maxime quia in huiuſmodi populo ſaepe abundat contradictio, feritate naturali materiam ſeditionibus miniſtrante. Periculoſa eſt autem militum contradictio; caedi-

bus

bus enim rapiniſq. vicina eſt; & dulcis eſt oboedientia, dum monitis ſalutarib. ſapientiſſimi ducis libenter obtemperant. Nec dubitari penitus oportet in actib. militarib. ſupernae virtutis auxilio duces fortiſſimos indigere, clamante Dauid, & quaſi in contentione generis humani reſpõdente eis qui confidunt in virtute ſua; Benedictus dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, & digitos meos ad bellum. Miſericordia mea & refugium meum, ſuſceptor meus & liberator meus, qui ſubiciet populos ſub me. *Pſ. 143.* Hoc quippe intellegens, a Domino tibi populos ſubici, voluntatem Domini proculdubio facere properabis; & nõ poteſtate ſola terrebis ſubditos, ſed tranquilla conſilia praebebis oboedientibus, dans operam talis eſſe, quales vis alios inuenire.

Secunda Innocentiae regula.

SEcunda quippe regula eſt Innocentiae militarib. actibus occupato, vt quaſi in ſpeculo, ſic in illo milites videant quid agere debeant, & magis eos imitatio ad bonum prouocet, quam poteſtas. Dux enim ſapiens illuc debet ire, quo cupit ducere ſubditos. Ideo enim dicitur dux, quia ducit, & ſeipſum vtiq. ducet, ſi per viam regiam putat poſſe ambulare, quos ad foueam malae vitae malum exemplum praebendo perducit. Tu ergo eſto ſignifer diſciplinae ſanctiſſimae, tu erige trophaeum virtutis intuendum iugiter ceteris, tu imitandus appare. Quicumq. te audit praecipientem, non redarguat aliter operantem. Pone ſem-

Rom. 1. per in corde tuo ſermones Apoſtoli dicentis; Inexcuſabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim alium iudicas, teipſum condemnas. eadem enim agis quae iudicas. Et quae culpabilia pronuntias, vitare prius ſtudebis, poſtea condemnare. quaecumq. laudabilia, operari prius, poſtea iubere. Vita quippe optimi ducis ſpeculo comparata bene inſpicitur, ſi luceat in ea non ſimulato colore, ſed veriſſima prorſus oſtenſione, fides, iuſtitia, miſericordia, patientia, continentia, & non imprudens aeſtimatio futurorum. Fidelis dux eris, ſi iudicio ſapientium, non ſermonib. adulatorum proberis, & cognoſcaris recte credere, neminem fallere, promiſſa perficere. Iuſtus autem dux eris, ſi iudicio ſapientium, non ſermonib. adulatorum proberis, & cognoſcaris perſeuerantes in malitia punire, bonis fauere, ſingulorũ merita diſcernere, reddere omnib. debita. Miſericors dux eris, ſi iudicio ſapientium, non ſermonib. adulatorum proberis, & cognoſcaris diligere pauperes, gubernare ſubiectos, indigentib. miniſtrare, poſtulantib. veniam clementer ignoſcere, docere inſipientes ſapientiam, reuocare in flagitijs ambulantes avia ſua mala, Dominum rogare pro inimicis, pacificare diſcordes. Patiens dux eris, ſi iudicio ſapientium, non laudib. adulatorũ proberis, & cognoſcaris laborare pro vtilitatib. aliorum ſine emolumento cupiditatis, iniurias pati, nec facere, non habere vlciſcendi libidinẽ, metu aduerſitatis nullatenus frangi, deſiderio proſperitatis minime rapi, perſeuerare in his

quae

quae bene adſumpſeris, ſperare miſericordiā Dei etiam ſi diſtulerit ſubuenire, nihil cito ſine conſilio facere, quidquid imperat ſuperior oboedienter excipere, quidquid praecipis inferiori, ſine perturbatione diſponere. Continens dux eris, ſi iudicio ſapientium, non laudib. adulatorum proberis, & cognoſcaris res alienas nec concupiſcere, nec auferre dum poſſis, nihil agere violenter, nihil fraudulenter, nihil ſine modo, nihil propter voluptatē, nihil propter auaritiā, nihil vetitum legib. aut conſuetudini contrariū ciuitatis vel gentis, ſi tamen ipſa conſuetudo nec religioni nocet, nec bonis morib. aduerſatur. alioquin conſuetudo mala ſine morib. niſi expellatur, occidit. Nihil ergo aduerſus conſuetudinem, ſed bonam, gerere, virtus eſt continentiae. Profecto autē ſi continens vixeris, etiā de futuris non imprudens inuenieris exiſtimator, ſiue vigilando contra inſidias aduerſariorū, ſiue ſciēdo qui ſoleant euentus rebus ſingulis deputari, vnde oriātur ſeditiones, vnde noua bella naſcantur, vnde diſſolutio ſeueritatis, vnde rapinarum damnoſa licentia, vt, haec omnia in ſuis amputata radicib. iter ſapientiſſimo duci quietiſſimae diſpoſitionis aperiant. Audienda ſunt etiā Iohānis Baptiſtae fideliſſima monita, quae milites audierunt, quando eis interrogantibus; Quid faciemus & nos? non ait; Ite, arma deponite, bellorum fugite certamina, ſolis orationib. vacantes, imperatoris praecepta contemnite; ſed alia quaedam propoſuit obſeruanda, dicens; Neminem concutiatis, nulli calumniā *Luc. 3.* *Ibid.*

 Faciatis,

faciatis,contenti eſtote ſtipendijs veſtris. Concutere vero eſt aperte facere violentiam; calumniari, occaſionem nocendi requirere, quoniam qui ſtipendijs ſuis noluerit eſſe contentus, aut frena diſciplinae ſimul diſrumpit, ut temerarijs exceſſibus aliena diripiat, & hoc prohibens ſanctus *Ibid.* Iohannes,dixit; Neminē concuſſeritis. aut requirit cauſſas offenſionis, vt ſub aliquo iuſtitiae colore terreat innocentes, atque auaritiae ſuae, vel potius rapacitati ſatisfacere cogat inuitos. quod *Ibid.* prohibens ſanctus Iohānes,dixit;Nulli calumniā feceritis. & remota huius duplicis malitiae peruerſitate, quid ſequendum fuiſſet adiecit; Con*Ibid.* tenti eſtote ſtipendijs veſtris.Beati erunt milites, ſi haec praecepta cuſtodiant.beata reſpub. ſi tales meruerit habere milites. beatus dux, in cuius exercitu tales eſſe contigerit plurimos; verumtamen plus beatior apparebit,ſi ipſe fuerit talis,neminem ſcilicet concutiens, nulli calumniam faciens, contentus ſtipendijs ſuis. Nam profecto quanto dignitate maior exiſtit, tanto magis & concutere,& calumniam facere poteſt,& non eſſe contentus ſtipendijs ſuis. Hinc autem plerumq. maximis ciuitatib.adflictio naſcitur,hinc grauiſſimae crudelitates,hinc mille artib. lucri exquiſita compendia, hinc venalitas in iudicijs, hinc remiſſio in proelijs, hinc totius reipub. deminutio, ſi dux coeperit non eſſe contentus ſtipendijs ſuis,& ſuper emolumenta publica,priuatis amplificari commodis cupiens, vtilitatis tantum ſuae curam gerat,ſalutem vero vel ſecuritatem negle-

gat

gat ſubditorum. Talis dux non eſt circa aequales modeſtus pariter & ſuauis, ſed litigioſus & auarus; non eſt circa inferiores manſuetus, comis & facilis, ſed crudelis, perſonarum acceptor, & difficilis. Sub iſto diſciplina militum cito deterioratur. Cui enim prouincialium velint milites parere, quos ab ipſo duce pati conſpexerint fraudem? Quomodo contenti ſint ſtipendijs ſuis, qui ducē ſuum nobilitari ſentiunt de facultatib. alienis? Nonne quando dux aliquem concutit, ipſis vtitur miniſtris ad violentiam? Quando alicui calumniam facit, per ipſos negotiū fraudis exercet. Imperando ergo eis frequenter iniquitatem, contemnere eos efficit aequitatem. Vult itaq. dux ſapiens, vt ſit miles quietus, pacificus, ſubditus; ſit ipſe iuſtus, miſericors, temperatus, & in ſua adminiſtratione non praeeſſe diligat, ſed prodeſſe. Imitetur bonis actib. Samuelem, comparet ſibi liberam fiduciam verecundae & honeſtae libertatis, vt ingenua fronte dicere valeat ſubiectis ſibi, ſicut dixit Samuel; Ecce adſum ego, reſpondete contra me in conſpectu Domini, & in conſpectu Chriſti eius, ſi vitulū alicuius tuli, aut aſinum alicuius tuli, aut alicui veſtrū per potentiā nocui, aut aliquē oppreſſi, aut de manu alicuius accepi pro exhortatione vel calceamentum. Reſpondete aduerſum me, & reddā vobis. Et reſpondeatur etiā ei quod dixerunt ad Samuelē; Nemini noſtrū nocuiſti, nec per potentiā aliquē oppreſſiſti, nec confregiſti nos, neq. accepiſti aliquid de manibus noſtris. O quam glorioſus dux erit ante

1. Re. 12.

Ibid.

 faciem

faciē principis, qui iſta audire meruerit. Magnificabunt eum proceres, benedicent humiles, ſequetur illum fama diuitijs omnib. melior. Dabitur ei, ſicut ſcriptum eſt, fidei donum electum, & in templo Dei placidior bonorum laborum fructus bonae famae. Et ſi forſitan remoueatur, aut rempub. non adminiſtrare iubeatur, manebit & permanebit in omnium dilectione quaſi praeſens. Quiſquis autē ſucceſſerit ei, non quod reprehendat, ſed quod miretur inueniet; ſi tamen magis prodeſſe diligat, quam praeeſſe. Multi enim praeſunt, ſed omnino pauci proſunt eis populis quibus praeſunt. Quiſquis priuatis honorib. inhiat, deſpecta vtilitate ſubiectorum, magis praeeſſe appetit quam prodeſſe. Talis autem dux inutilis eſt & iniuſtus, nec regere poteſt ſtantem remp. nec reparare conlapſam.

Pro. 22.
Sap. 3.

Tertia Innocentiae regula.

TErtia ergo eſt regula Innocentiae actib. militarib. occupato, ſi ideo praeſis ut proſis. Prodeſſe autem videberis, ſi tempus & locum tuae adminiſtrationis intellegas. Et tempus quidem conſiderabis, dum ſapienti diſcretione perpendes, vtrum pacificum ſit, an tumultib. bellicis inquietum. Saepe enim quod in pacis otio vindex diſciplina perſequitur, inter turbas & gladios cauta tolerat patientia. Locum vero recte conſiderabis, vtrum ſterilis, an fertilis; vtrum nutriendo exercitui ſufficiens, an minus idoneus; vtrum deſolatus & incultus, an inconcuſſus, & diligenter

apparcat

appareat exaratus. Quotiens enim reparatione indiget locus, vbi gubernare videris exercitum, contemnenda ſunt omnia lucra priuata, etiam quae ſibi conſuetudo tam libere vindicat, & ſeueritatis paullo rigidior temperanda cenſura. Praeter haec quoque duobus modis prodeſſe videberis, ſi neminem laedas, & illos qui ſolent aut volunt laedere, prohibeas quantum potes, immo quantum poſſe donauerit Chriſtus. Tunc autem dux optimus neminem laedet, ſi in omni praetorio illius non audeat aliquis amicus, cliens, medicus, armiger, aut propter officij publici deuotionem lateri ducis ſemper adiunctus, conceſſa beneficia vendere. Quid enim miſeros iuuat, ſi dux exhibeat continentiam boni ducis, & alius ſibi de poteſtate illius occaſionem faciat auaritiae ſatiandae? Tales habeat ſocios aut miniſtros, qualem ſe eſſe debere cognoſcit. Quiſquis enim duci familiariter inhaeret, cui multa exequenda committit, manus eſt ducis; merito quidquid illi accipiunt, ad illum ſine dubio creditur pertranſire. Nec poteſt eſſe ducis optimi fama bona, quando fuerint miniſteria mala. Deinde quomodo corripiet extraneos, niſi prius correxerit ſuos? Quis dubitet in exercitu conſtitutus facilius ad committenda proſilire facinora, ſi viderit adſiſtentes duci perpetrare licentius deteriora? Facile autem cuſtodiet omne vulgus, quamuis indomiti exercitus, quod homines duci valde familiares ſeruauerint. Caueat ergo diligenter, caueat ne quis hominum ſuorum miſeros noceat,

& dum ſe bonum putat, malus propter malos putetur, quib. aut fauere dicendum eſt, aut conſentire, quando ipſo praeſente talia geſſerint, qualia etiam ſi ipſe non gerat, non habere credatur ſed fingere bonitatem. Non poteſt ſapiens dux excuſari de ignorantia, quotiens forſitan dixerit; ego neſcio, non audiui, nullius ad me querella peruenit. Per ipſum namque quid agatur a ſuis oportet inquiri, quia nemo eos audet publicis interpellationib. accuſare, quorum violentias alij timent, alij patiuntur. Dux ergo perſcrutator acerrimus effici nullatenus dubitet, cui ex hac diligentia publicae ſeueritatis naſcetur auctoritas, vt omnino proſit, quando neq. a ſe, neq. ab alio ſinit quempiam laedi. Poteſt plane per hanc diligentiam ſic adquirere bonam famam, vt etiam ſi perſona ſuperior laedere voluerit ſubditos, libera interceſſione ſubueniat, & parcendum facile perſuadeat, quib. ipſe primo pepercerit. Pulchre autem nos via diſputationis ad hunc locum deduxit, vbi vt neceſſarium bonis ducib. diceremus, etiam ſuggerendo principib. prodeſſe ſubiectis. Nouimus enim plurimos, vt placeant potiorib. minus conſulere inferiorib. Ex eorum numero eſſe arbitror, qui prouinciae vbi adminiſtrant, indigentiam ſiue tribulationes celando, ſalutem nuntiant permanere. Quidquid aſpiciunt lapſum, gloriam ſuam facientes, ſi mentiantur ſtare quod norunt periſſe. Coguntur vero, vt verbis improbis credulitatem comparent, multiplicare miſerorum prouincialium damna, per quae videantur

deantur quaſi lucra, ſed inimica prorſus reipub. pijſſimis principib. prouidere,† parationi potius regionis inpedientes. Et vbi apparere geſtiunt vtiles, ibi ſunt prorſus inutiles. Inponendo enim grauiora onera, ſuccumbere faciunt populos fatigatos, nec relinquunt ſucceſſorib. ſuis, praeter luctus & lacrimas. Nolo te iſtis ſimilem reperiri, ſi prodeſſe diligis, non praeeſſe. Praeſta aliquid dignum memoria, quod recordetur poſteritas, & temporum tuorum nulla naſcatur obliuio. Da operam diuites relinquere, quos inueneris pauperes. Abundantiam prouidere vbi etiam tu penuriam vel pertuliſti feſtines. Et ſi quidem ſufficit virtus tua, prouinciam ſine tarditate reſtaura. Si vero pijſſimi operis ineſt voluntas, deeſt facultas, defer hoc ad conſcientiam poteſtatis ſuperioris. Eſto teſtis fidelis alienarum miſeriarũ; ſupplica, obſecra, donec impetres adiutorium. Labora diu petendo, ne alij diuturnas anguſtias perferant laborando. tu enim iudicaberis praeſtitiſſe quidquid vniuerſis te poſtulante praeſtabitur. Noli apparere ſimilis ad horã placere volentibus, qui videntes, aut ſentientes, aut interdum etiam perferentes in prouincijs, vbi militant, mala, per relationes falſas nuntiant bona laetiſſimo nuntio, putantes ſibi praeſtari, vt vel vtiles adminiſtrationi quam gerunt, vel neceſſarij videantur. O ingemiſcendum nefas. Dum quaerunt praeeſſe, nõ cogitant prodeſſe, ſed priuati honoris iniuſtam potentiam per aliena ſeruare conantur incommoda. Quos tamen aliquando malignae ambitionis

f. pacationi.

tionis aſtutia decipit, dum coeperit fama publicè loqui quod tacent, repertiq. fuerint in ſua profeſſione mendaces. Auertat Deus hanc dementiam ſemper, & hos mores a ducib. optimis, qui prodeſſe diligunt, non praeeſſe. Tunc enim reſpubl. bene gubernatur, & de magnis poteſt liberari periculis, ſi dux eius tantum eam diligat, quantum ſeipſum. Manifeſta quippe ſententia eſt veteris le-

Deut. 6. gis; Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Quā

Mat. 22. noui teſtamenti praedicator idoneus ita repeten-

Galat. 5. do confirmat, & innouat Paulus, Omnis, inquiens,

Leuit. 19 ens, lex in vno ſermone completur, in eo quod di-

ligis proximum tuum ſicut te ipſum. Quis autem melior proximus aeſtimandus eſt duci ſapientiſſimo, quam reſpubl. cuius ei & negotia, & ſtatus, ſaluſq. committitur? Diligat ergo eam ſicut ſeipſum, quia diligendo eam ſicut ſeipſum, deſiderabit eam videre pacificam, quietam, fructiferam, ſine aliqua perturbatione tranquillam; ſicut ipſe vtiq. quantū poteſt nititur, vt pacificus, quietus, opulentus, & ſine aliqua ſit perturbatione tranquillus. Ingredere igitur tu virorum optime, quoties cogitas qualis eſſe in actib. militarib. debeas, ingredere conſcientiae tuae †latiſſima penetralia, vide ibi quomodo cupias habere laetitiam, & diligenter caue, vt reſpub. quam diligis ſicut teipſum, nullam poſſit pati triſtitiam. Conſidera, quia nec damnum tibi vis euenire, nec dolorem, nec dedecus; & ab iſtis malis eripere feſtina rempub. Si diſplicet tibi quando ipſe priuatim violentiam pateris, odire debes quorum violentijs

f. latentiſſima.

lentijs reſpubl. tribulatur. Si rapinas bonorum tuorum tolerare formidas, conſuetudinē rapiendi tolle raptorib. Si deteſtaris, & inimicum veraciter putas quicumq. te falſis accuſationib.adpetiuerit, execrabiles iudica prouinciae totius accuſatores. An forſan difficile arbitraris, vt patiatur accuſatores tota prouincia? Mihi crede, ſæpius patitur. Accuſatores eius ſunt ambitores, quibus vt poteſtas detur opprimere pauperes, inpoſſibilia pollicentur, & deſolatis, † belli quoq. incurſu iam perditis regionib. ſtatum priſtinae ſtabilitatis adſcribunt, adhuc vigere cuncta mentientes, adhuc poſſe nō functiones ſolitas, ſed noua quoque, ſi adiciantur, tributorum pondera ſubſtinere. Culpant autem ſuſurris abſconditis miniſtros fiſcalis exactionis, deſidesq. eos, aut nimium remiſſos voluntarie, nulla prouidere lucra reipub. mentiuntur. ſibi vero dū commiſſa fuerit actio, per nimiam fidelemq. diligentiam cuncta effici proſpera. Sed o pertinax cupiditas. diligentia eorum crudelitas, ratio depraedatio melius appellatur. Ideo cupiunt emere grauiſſimas actiones, quia cogitant vendere. Promittunt falſa, vt vera ſubripiant, blandiuntur vt noceant. Piam quaſi ſollicitudinem pro vtilitatib. publicis gerunt, ſed adfligere ſimul omnia, & deteriorare moliuntur. Euertere cupiunt, non gubernare; diſſipare, non cuſtodire; deuorare, non paſcere. Materiam ſeditionibus, incrementa miſerijs, cauſſam fletib. ſubminiſtrant, hoc agentes, vt cum prouincia prope mortua † ne tardius moriatur. Saepi aures tuas ſpinis

f. belliq.

† f. deeſt, ſit.

Eccl. 28.

ſpinis, ne audias vocem maligne loquentium. Quando eos conſpicis agrorum laudare fertilitatem, nuntiare abundantiam pluuiarum, loca frequenter amoena depingere; time fabulam blandam, ſermo huiuſmodi viſcus eſt, haerere ibi nullatenus debet boni ducis voluntas. Nec requirendum cenſeas, vtrum aliquid veraciter narrent. artifici enim conſuetudine vitiorum non minus cauti ad nocendum, licet ſciant omnia deperiiſſe, quaerunt tamen aliquanta loca ſatis rara, quae miſericordia Domini protegente meruerunt vel inlaeſa ſeruari, vel forſitan parum laedi, quorum nomina commendata memoriae frequentius recitantes, comparatione eorum magnitudinem generalis calamitatis extenuant, & dicunt, ſicut probare ſine dubio potuiſtis, his functionib. prouincia ſufficit. ille enim locus tantum habet vtilitatis. O miſeri, quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum, dextera iniquitatis. Si bono ſuo apertos habent oculos, vnde populus gemit aſpiciant. Si ſtatera iuſta ſit in labijs eorum, prius numerent quanta perierint, poſtmodum quanta remanſerint. An ibi nihil vident, † vbi pietas indigetur, & hoc luminib. ſollicitis notant, vnde inuidia generetur? Longe fac viam tuam ab illis, domum tuam ſemper inueniant clauſam. Diſpliceant tibi no[illegible] ſuggerentes, & ſe diſpliciſſe cognoſcant. [illegible] quippe adhaeret familiariter etiam turba pe[illegible] delatorum, qui latenti murmure ducibus optimis facultates inſinuant alienas, vt laqueis auaritiae captiuati, piae admi-

Pſ. 143. (margin)

f. deeſt periſſe. (margin)

niſtrationis

niſtrationis perdant opinionem, ſi adquieſcant inprobis perſuaſionibus, & cogitent quae ſibi nuntiantur auferre. quid aliud niſi calumnias innocentib. hominibus excitaturi? Deteſtabile profecto genus hominum, nimiſq. abominabile, delatores. In cuius praetorio minime emerſerint, ipſe diligit remp. ſicut ſeipſum, nolens alijs facere, quod ipſe pati noluerit.

Quarta Innocentiae regula.

HAec enim quarta eſt Innocentiae regula militarib. actib. occupato, quam tenes & tenere firmiter debes, Vt diligas remp. ſicut teipſum, caritate libera. Cuius abundanti repletus dulcedine Moſes, dũ videret populũ Iſrahel in remp. ſcilicet ſuã peccaſſe omnipotenti Deo, timeretq. iuſtiſſimi iudicis ſeueritatem futuram, ſic placare arripuit iraſcentem. Obſecro, inquit, Domine, ſi dimittis eis peccatum, dimitte; ſin autem, dele me de libro tuo, quem ſcripſerunt manus tuae. *Exod. 32*
Conſideremus quid proderat Moſi alios ſaluos facere, ſi periret. Sed quia remp. diligeret ſemper ſicut ſeipſum, caritatis huius ſacrificio Deũ placauit, & nec ipſe perijt, nec populũ quem gerebat, perire permiſit. Hunc Dauid ſanctus aequali virtute dilectionis imitatus, percutiente Angelo ciuitatem, Conuertatur, inquit, manus tua in me, & domũ patris mei. Iſti qui oues ſunt, quid fecerunt? Da hominem qui remp. ſic diligat, & videbis quantum Deo placeat, etiam militarib. actibus occupatus. Profecto dignus es, vt talium *2. Re. 24*

ſimilis

ſimilis viuas, paratus laborare pro requie ſubiectorum, paratus etiam mortem ſubire, ſi permiſerit Deus, vt de mortis periculo tibi ſubditos liberes. Plus time, dux optime, prouinciam fieri deteriorem, quam teipſum minuentibus opibus, pauperiorem. diuitias inaeſtimabiles iudica famam bonam. Verumtamen quia omnis homo qui diligit ſeipſum, plus debet diligere Deũ quá ſeipſum; alioqui minus diligens Deum, non diligit, ſed odit ſeipſum; quicumque diligit remp. ſicut ſeipſum, plus diligat Deum quam remp. diuinaq. negotia praeponat humanis. Et haec erit quarta regula Innocentiae militarib. actib. occupato, ſic conſiderare temporalia, vt plus attendat aeterna, ſic conſulere praeſentib. actibus, vt plus de futuris cogitet praemijs. Euenit enim frequenter (quod ignorare non potes, ſapientiae ſpiritu cuncta reuelante ſenſib. tuis) vt aliquid fieri neceſſitas cogat, quod aeterna lex prohibet. Verbi gratia, ne incognita proferamus exempla; ſi plures in exercitu fortiſſimo reperiantur haeretici, infidelitatis ſententiam falſam pertinaci animoſitate vindicantes, & propter hoc haereticis parcere vel conſulere dux catholicus ſuadeatur, aut nefandi erroris praedicatorib. exercendarum licentiam tribuere blaſphemiarum, patienter ferens propter ſcandalum, quod pati formidat, etiã reos lauacro ſecundi baptiſmatis pollui iam ſemel renatos; nempe tam malae actioni conſentiens, licet aliquam videatur vtilitatem bonorum temporaliũ praeſtitiſſe ſubiectis, ſibi interius nocuit,

dum

dum de adiutorio Dei minus ſperaſſe iudicatus, interdum deteriora quam formidat pericula tolerat, & nec in ſua fide conſtans exercet competenter zelum religionis, nec euadit ruinā grauiſſimae tribulationis, quia praepoſuit terrena caeleſtibus, & voluntatem creatoris offendere nullatenus dubitauit, placere volens hominib. mente corruptis. Beatus ergo eris, ſi militarib. actib. occupatus pro fide vera quā tenes, nemini blandieris, & aduerſus eam canes procedentes ex officina mendacij latrare prohibeas, ſpem tuam ponens in illo, cuius poteſtati nemo reſiſtit impune; quem ſi offenderis, ſine cauſſa de multitudine praeſumis exercitus; ſi habueris propitium, neq. militem ſuperbum, neq. violentum timebis hoſtem. Principaliter ergo tibi cura ſit occupato militarib. actibus, vt fides catholica ſemper vincat aduerſarios ſuos. Hanc defende inter arma & gladios, hanc perſuade mentib. armatorum. Fides autem catholica eſt patris, & filij, & ſpiritus ſancti vnam contra Arrium ſubſtantiam vel eſſentiam, tres aduerſus Sabellium praedicare perſonas; vt cum bene intellecta fuerit in eſſentia vnitas, in perſonis proprietas, uera quoq. in maieſtate adoretur aequalitas. tres enim ſunt; quia alius eſt pater, alius filius, alius ſpiritus ſanctus. ſed hi tres vnum ſunt, & ſumme vnum ſunt; quia ſingulatim Deus eſt pater, Deus filius, Deus ſpiritus ſanctus. neq. tamen tres dij, ſed vnus eſt Deus, de quo ſcriptura ſancta dicit; Audi Iſrahel, Dominus Deus tuus vnus eſt Deus. *Deut. 6.* Suſpiciopē namq.

ſolitarij

ſolitarij Dei remouet trinitas, & vnum Deũ credentib. oſtendit vna ſubſtantia; non ſic vna, vt per ſingulos ſemiplena, in omnibus fiat tota, & ideo ſit vna, ſed vna numero, genere, virtute, plenitudine; quam ſicut habet in omnibus, ita non caret in ſingulis. Tanta in ſolo patre, quanta in filio & ſpiritu ſancto. Tanta in ſolo filio, quanta in patre & ſpiritu ſancto. Tanta in ſpiritu ſancto, quanta in patre & filio. Tanta poſtremo in ſingulis eorũ, quanta in duob. Tanta in duobus, quanta in trib. Tanta in tribus, quanta in ſingulis. Nihil quippe eſt ibi gradib. ordinatum, nihil qualitate diuerſum, nihil quantitate minimum, nihil loco ſeparatum, nihil tempore poſterius, nihil efficacius, nihil paſſibile. Vbi hoc tantummodo recipit diſtinctionem, quod adinuicem ſibi ſunt, pater ſcilicet ad filium, filius ad patrem, ſpiritus ſanctus ad eos. De quib. & cum quib. ſpiritus ſanctus eſt, vt ipſe ſolus in trinitate appelletur ſpiritus ſanctus, propriumq. ſit patris generare, proprium filij naſci, proprium ſpiritus ſancti de vtroq. procedere. Pater quippe vnius filij eſt pater, filius vnius patris eſt filius. Ad ſolum patrẽ generatio, ad ſolum filium natiuitas, ad ſolum ſpiritum ſanctum pertinet de vtroq. proceſſio. Merito dum ſalutis noſtrae neceſſitas expectaret, vt propter homines liberandos Deus homo naſceretur ex homine, non eſt natus ſecundum carnẽ pater, quia filius numquam fuit, ſed natus eſt filius, vt ipſe fieret filius virginis matris, qui eſt filius Dei patris; & per temporalem natiuitatem

Dei

Dei omnipotentis numerus nullo modo creſceret filiorum, neq. duos filios faceret vnici filij ſecunda natiuitas; maxime quia idem ipſe vnus filius ſempiterno patri coaeternus, conſubſtantialis, aequalis, quem ſolum oportebat etiam filium hominis fieri, poſtquam venit plenitudo temporis, vt vir fieret ex muliere, redempturus viros ac mulieres, in vno ſexu temporaliter natus, vt vtrumq. ſaluaret, vnum eligendo in quo naſceretur, alium vnde naſceretur, ita ſuſcepit ſubſtantiae noſtrae veritatem, ne perſonae ſuae duplicaret ſingularitatem, duarum ſubſtantiarum gigas, ſed vnius tamen eiuſdemq. perſonae. Verbum quippe ante carnem vna natura, & vna perſona; verbum caro factum, duae naturae, & vna perſona. Verbum ante carnem ὁμοούσιον patri; verbum caro factum ὁμοούσιον & patri, & matri. Verbum ante carnem ſine initio temporis ineffabiliter genitus; verbum caro factum, poſtquam venit plenitudo temporis, mirabiliter & ſingulariter ſine morbo libidinis procreatus. Verbum ante carnem nouũ fabricans mundum; verbum caro factum pereuntem redimens mundũ. Verbum ante carnem diuina faciens; verbum caro factum ſimul & diuina faciens, & humana, quoniam voluit, patiens. Verbũ ante carnem vnigenitus Deus; verbum caro factum, Emmanuel, quod interpretatur nobiſcum Deus. idem tamen ipſe verbum caro factum, qui prius in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum; quia non homo Deus, ſed Deus factus eſt

Gal. 4. *Ibid.* *Gen. 1.* *Mat. 1.* *Iohan. 1.*

C

ctus eſt homo, vt homo eſſet Deus, ideſt, IESVS
Philip. 2 Chriſtus. Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe aequalem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudiné hominũ factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſemetipſum, factus obcediens vſq. ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit ei nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine IESV omne genu flectatur, caeleſtium, terreſtrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESVS Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Hic eſt Dominus IESVS, qui in trinitate perfecta filius nominatur, quando in
Mat. 28. nomine patris & filij & ſpiritus ſancti baptizari iubemur. Hic eſt magnus & paruus, excelſus & humilis, inpaſſibilis & paſſibilis, inmortalis & mortalis, ſine peccato inter homines viuens, &
Mat. 9. peccata hominib. donans, per omnia ſimilis no-
Hebr. 4. bis abſq. peccato, & per omnia ſimilis patri, qui
Rom. 8. nobis eum miſit in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne. veraciter & proprie filius virginis matris. Super caelos vita viuentium, ſuper terram medicina languentium, apud inferos reſurrectio mortuo-
1. Tim. 2 rum. Mediator Dei & hominum, propter duas ſubſtantias, ſiue naturas (quarum eſt illi vna cum Deo, altera nobiſcum communis) in vna eademq. perſona, in qua verus factus eſt mediator, nõ habens initium deitatis de Maria, ſed habens inde materiã carnis, quam ſuſcepit vt naſceretur,

habens

habens noſtri generis carnem, non aëriam, non phantaſticã, non de caelo depoſitam, non aliunde factã, & quamuis humanam, nullis ſordib. originalis iniquitatis, nec aliqua ex parte pollutam, nõ ex voluntate carnis & ſanguinis, ſed ſpiritus ſancti ſuperueniente virtute formatam, rationaliſq. animae inſpiratione viuificatam, proprie & veraciter humanã; idem de matre, ſed tamen ſine homine patre; corruptibilẽ, quia famem, ſitim, dolorem, mortẽ voluntarie quidem, ſed tamen veraciter ſenſit; incorruptibilem, quia nullius in ſe delicti, vel originalis, vel proprij ſtimulum ſentiens, † iniquitati nulla victus cupiditate conſenſit, nec ſepulta potuit peruenire ad corruptionẽ putredinis beneficio reſurrectionis, † quãdo portans manubias inferorum ſurrexit idem ipſe ſemper vnus Chriſtus, per quadraginta dies cum diſcipulis conuerſaturus, & ſic ad caelum mirabiliter aſcenſurus, vbi modo ad dexteram patris ſedet, venturus in claritate, qui prius venerat in humilitate, iudicaturus viuos & mortuos, & damnaturus incredulos, credentib. vero remiſſionem peccatorum largiturus, aeternãq. vitam, ſi tamẽ in eccleſia catholica perſeuerauerint ab omnium vitiorum contagione mundati. Catholica quippe eccleſia ſtatio eſt, vbi vulnera noſtra bonus medicus ſanat. filius eſt promiſſionis quiſquis eam vſq. ad effuſionem ſanguinis vindicat. Propterea dux optime & fidelis, tene omnia dogmata eius, praedica, vindica, duc ad eam volentes, compelle nolentes, nõ dolore ſuppliciorũ, non metu gladij

Iohã. 1.
Luc. 1.
Eſa. 53.
† Duriuſcule fortaſſe dixit, pro eo quod eſt, iniquitati nulli, &c.
Act. 1.
† ſ. quando manib. portas confregit inferorum. Surrexit &c.
Luc. 14.

ſaeuientis, ſed modeſta correptione, & ſeueritate plena dilectionis. Procul abſit timor diabolo militans. Sciant haeretici quia catholicus es; ſciant catholici quia deteſtaris haereticos.

Quinta Innocentiae regula.

PORRO quinta eſt regula Innocentiae militarib. actib. occupato. Deficiat temporib. adminiſtrationis tuae peccantium ſynagoga, creſcat numerus electorum. Si glorioſus efficitur, cuius labore dilatantur fines imperij; quanto erit glorioſior, cuius labore catholica multiplicatur Eccleſia? Gaude ad lucra Chriſti, dole in diſpendijs. ſemperq. in corde tuo maneat Apoſtoli Petri ſententia, Iudaeorum principes ſub hac interroga-
Act. 5. tione culpātis; Cui, inquit, oboedire oportet, Deo an hominibus? Hoc itaq. tu dux fidelis quotiens fidei tuae feruor prophanos milites ſcandalizat,
Ibid. ore & corde dic; Cui oboedire oportet, Deo an hominibus? Reſpondente autem conſcientia tua, Deo; loquere, fac, ordina quod diligit Deus, vt quicumq. iam contrarij veritatis exiſtunt, aut ſequantur volentes, aut remaneant murmurantes, & nihil aduerſus orthodoxam religionem valentes. Neq. enim deeſſe poterunt ex altera parte quibus placeas in opere bono, quorum corda tibi tenacius inhaereant. vbiq. habet fides vera dilectores ſuos. Quantumlibet extollatur iniquitas, veritas vincit. Sed paene ſint forſitan in multitudine exercitus plures haeretici, pauci catholici; magis te oportet viris fortiſſimis niti, vt ſi gratia

Dei

Dei reſpexerit omnes milites, fortiſſimos facias catholicos, aut certe paucos dimittas haereticos. Parum adhuc loquor. Ad illas fortaſſe miſſus es regiones, vbi nullum reperias orthodoxum, vel certe rariſſimos latentes. †tibiq. viriliter ſemina *f. vbiq.* verbum vitae ad gloriam Chriſti. Redargue mul *vel, ibi* titudinem perfidorum ſine verecundia, ſine for- *quoq.* midine, ſine dubitatione. nec prius cogites, quomodo eas regas imperialib. legibus, ſed quomodo corrigas eloquijs ſpiritalibus, territoſq. nomine auctoritatis, primitus doctrinae ſanctae repugnare prohibeas, deinde paullatim conſentire ſuadeas. Vtile tibi eſt recta ſentire, ſi alios quoq. non deſeras in prauitate. Boni ducis inſtantia plerumq. multis praebuit occaſionem ſalutis. Sed ſi forſan deſperas illos poſſe ſaluari, bonum eſt ſaluti conuenientia praedicare, quia voluntatem Deus coronat, non facultatem. Seminare pertinet ad officium diligentis agricolae, ſuperni eſt muneris vt terra fructificet, votiſq. cultoris ſui reſpondeat. Hac plane diſcretione circa ſubditos vſus in doctrina, facile etiam poteſtatib. ſublimibus, & ipſis, quorum munere dux es effectus, regibus, ſi qua forte contraria verae fidei ſenſerint, & non cedere poteris, & repugnare, paratus ad martyrium, diſces. Alioqui qui metuens inferiores offendere minus exequitur cauſſam propriae religionis, quomodo merebitur cum propheta Dauid canere; Loquebar de teſtimonijs tuis in *Pſ. 118.* conſpectu regum, & non confundebar? O ſi boni duces inciperent humanis diuina praeponere,

maximis errorib. remedia prouiderent. Late patet virtus iſta per plura & plura iuſtitiae itinera. Funditus humanis diuina praepone, & vidua oppreſſionem nō perferat propter ſpem lucri praetereuntis; pupilli † ſubſtantis tutoris minime indigeant beneficio; peſſimam victoriam iniuſtus litigator amittat; ſacerdotum poſtulationib. libenter pateſcat auditus; frequentetur oratio; lectionis ſtudium, quamuis vndiq. occupationibus inruentibus, igne deſiderij ſpiritalis remota tepiditate ferueſcat. Quare enim dux optimus opprimi viduam, quare pupillum laedi ſinit, quare pro iniuſto litigatore iudicat, quare difficile, aut raro ad Eccleſiam pergit, quare non legit, niſi quia diuinis humana praeponit? Praepone ergo diuina ſemper humanis, & omnia tibi religioſae voluntatis & opera & verba, quamuis inter militares actus, ſalua erunt. Eleemoſynarum vero ſacrificium quis ita poſſet offerre, ſicut dux optimus, cui magnitudo poteſtatis abundantes praebet occaſiones miſericordiae tribuendae, ſi tamen diuina praeponat humanis? An inaniter Daniel propheta Nabuchodonoſor dicit; Conſiliū meū placeat tibi rex, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniuſtitias tuas miſerationib. pauperum, & erit Deus parcens peccatis tuis; niſi quoniam. † potētior eſt facilitas eleemoſynarum, quib. etiam ſecundum genus eleemoſynae amplius operari poſſibile eſt, ignoſcere ſcilicet delinquentibus? Ipſi enim magis laudabiliter veniam donant, quorum iracundia nuntius mortis eſt.

f. ſubſtātiae.

Dan. 4.

f. potentiorum.

100
eſt. Ipſi glorioſius diligũt inimicos, quib. exigere vindictã ſanguinis licet. Vtraq. opera miſericordiae in poteſtate habes, ſi diuina humanis praeponas. Et in hoc maxime agnoſceris humanis diuina praeponere, quando nulli fallaciter iuras, nec ſubdolo ſacramento decipis aliquem. Licet hoſtis ſit antiquus, licet inmania † reipubl. infixerit viſceribus, non videtur falſa iuratione fallendus. etiam ſi vita eius inpediat, mors proficiat paci, nec ſic quidem dux optime compellaris falſum iurare. Sic vni hominum, ſic populo, ſic plurimis gentibus, cum quibus bella gerenda ſuſceperis, aut ſine iuramento perſeuerans adſume certamen, aut nullatenus violati ſacramenti facinore perpetrato, rempubl. liberare vel adiuuare. † Quid enim prodeſt ei vincere, quem diabolus vicit, vt victoriae ſpe falſum iuraret? Bonum eſt vt ſemper humanis diuina praeponas, & voce ſancti Iob libere libenter loquaris; Sicuti pendentes ſuper me fluctus maris, ita timui Deũ. Propter hoc Pſalmiſta dum caneret; Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? reſpondet ſibi ex perſona Dei talibus verbis; Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua, nec fecit proximo ſuo malũ, & opprobrium non accepit aduerſus proximum. qui iurat proximo ſuo, & non decipit. Ille ergo habitabit in tabernaculo Domini, & requieſcet in monte ſancto eius, qui iurat proximo ſuo, & nõ decipit. Ille autẽ iurat proximo ſuo, & non decipit, qui quod-

f. deeſt, vulnera.

f. deeſt cõtẽdẽ, aut ſimile.

Iob. 31.

Pſal. 14.

cumq.iurat ſermonibus,implet operibus. Nemo autem putet hoſtem cui iurat, non debere proximum deputari;propter hoc enim iuratur,vt proximus reputetur. Ex quo igitur vult amicus effici,legemq. pacis amplectitur, iam proximus eſt. etiam qui ei fideliter iurat, proximo ſuo iurat,& non decipit.Peſſimũ nefas falſa iuratio,& ſi paullo altius conſiderē,inutilis ſemper, maxime exercitum gubernantibus.Mutabilia enim iuuenum corda ſacramenti vinculo frequenter ligantur, vt fide ſtabili bella ſuſcipiant.Et tunc firma fit ſecuritas ducibus, ſi religionis timor iurare falſum non ſinat milites. Quam graue itaq. & quam perniciosum, vt videant, vel ſentiant ſolui facile ſacramentum, duciſq.ſui inuitentur exemplo leue aeſtimare periuriũ. Quidquid proinde iuramento intercedente confirmas, ratum ſemper obſerua,ſiue inimico gratiam,ſiue veniam reo, ſiue laborantib.tecum praemia pollicearis.†& hoc adhibita inuocatione nominis Dei credibile facias operando, nullius vtilitatis conſideratione, nullius periculi formidine debes irritum facere. fixus ſit & inmutabilis ſermo,cuius fidei teſtis eſt adhibitus Deus.Vna plane cauſſa ſoluendae iurationis exiſtit,ſi aliquid iratus iuraueris, vnde poſſis Deum,per quem iuras,offendere.Verbi gratia, ſi tibi pro delinquentibus numquam poſſe ſatisfieri terribiliter iures,ſi interitum ciuitati, vel populo iurans mineris, ſi penitus in Eccleſia non orandum, vel alia quae diuinus timor prohibet, humanae tēptationis ad praeſens victus infirmitate

tate

tate iuraueris exequenda; tunc plane non eſt perficienda iuratio, quia non ibi diuinis humana praeponis, ſed diuina potius contemplaris, vt magis ſic te iuraſſe paeniteat, dum complere quod iuraueris pudet. Etiam ſic quippe diuina praeponuntur humanis, illorumq. verborum teneri incipiet regula, quae † vetans homines cito iurare, immo numquã volens iurare, Nolite, ait in Euangelio, iurare, neq. per caelum, neq. per terram. ſit autem ſermo veſter, eſt eſt, non non. Quae vtiq. quiſquis operatur, imitator exiſtit ipſius filij Dei, de quo beatus ita loquitur Paulus; Non eſt in illo, eſt, & non, ſed eſt in illo fuit ſemper. Inmutabilis quippe eſt, ſicut verus Deus, & cum patre & ſpiritu ſancto naturaliter vnus Deus. Cuius nomen inquirens fideliſſimus Moſes, voce ſibi caelitus reddita tremebundus audiuit; Ego ſum qui ſum. Et dices filijs Iſrael; Qui eſt, miſit me ad vos. Profecto magna eſt gloria in eo manere qui eſt, eum ſequi qui eſt, vt quia nos mutabiles facit infirma natura, nec poſſumus inmutabili Deo per aequalem potentiã comparari, ſit ſemper in nobis eſt, ſit ſaltem ſermo noſter, eſt eſt, nõ non. ſiue iuramento intercedente, ſiue ceſſante, nitamur in veritate certiſſimi permanere. Diuina namq. eſt veritas. vnde multum veraciter Dei filius dixit; Ego ſum veritas. Et ſicut de caritate recordamur Iohannem dixiſſe; Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo manet; ita ſimiliter ſi velimus dicere, non mentimur; Qui manet in veritate, in Deo manet; & Deus in illo manet.

ſ. vetat *Mat. 5.* *2. Cor. 1.* *Exod. 3.* *Iohã. 14.* *1. Ioh. 1. 4*

401

net. Praeponamus igitur veritatem cunctis vtilitatibus temporalibus, & tunc rite inueniemur humanis diuina praeponere. Veritatem plane nobis aut ratio manifeſta demonſtret, aut ſcriptura
2.Tim.3 diuinitus inſpirata commendet, aut ſacerdotum doctrina fidelis oſtendat. Sub ſpecie enim veritatis plerumq. falſitas vindicatur, & niſi adſit bonis ducibus pia cordis humilitas, vt quotiens requirunt veritatē, ſaecularis dignitatis remoueant poteſtatem, miſerabiliter anteponantur humana diuinis, vt temere audeat, quamuis dux, tamen Eccleſiae diſcipulus, Eccleſiam docere, nec iudicia ſequi ſacerdotum, ſed velle potius de ſacerdotalib. iudicare iudicijs. Occaſione quadam venimus ad hunc locum, quantum arbitror, neceſſariū, volentes ſemper humanis diuina praeponere, vt dux bonus, in omnibus quidem, ſi pie ſapis, Eccleſiā conſulas, ſacerdotib. oboedire feſtines, ſine illorum conſilio nihil geras, quorum precibus adiuuaris. Praecipue tamen inter officia religionis ſolam diſcas oboedientiam deferre. Et ſi quando aliquis ſcrupulus mentem mouet, non ſequaris facile ſententiam propriā, nec alijs per-
ſ. eandē. ſuadere coneris, niſi prius† eadem ſacerdotibus agnoueris placuiſſe. Memento quid tibi in Deute-
Deut.32 ronomio Deus loquatur; Interroga patrem, & annuntiabit tibi; preſbyteros tuos, & dicent tibi omnia. Conſule ergo quos Deus ſcientiae dominus conſuli debere commonuit. Etiam ſi tibi ſcientiae plenitudo, ſi facultas maioris eloquij ſuppetat, inclinata ceruice ad humilitatis ſanctae
propoſi

propoſitum conſule ſacerdotes. Conſule autem pie quaerendo, non violenter quid reſpondeant imperando. Nec tibi vnquam placeat in prouincijs vbi ducatum geris, canonum decreta reſcindere. Si enim publicas leges tranſgredi metuis, quas homo conſtituit, quomodo ſpiritus ſancti definitionib. obuiare tẽptabis? An ignoras quia ſpiritu ſancto acti locuti ſunt patres? quorũ iuſſa ſi reſcindimus, loquenti per eos contumeliam ingerimus. poteritq. forſan apoſtolica nobis increpatio competenter aptari; Zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Volens ergo habere zelum Dei ſecundum ſcientiam, tene ordinem rectum, vt ſacerdotes doceant, laici doceantur. Et omnis qui ſe ad Eccleſiam pertinere gloriatur, legibus viuat Eccleſiae, maxime his quas antiquitas roborauit. vnde etiam conſuetudo ſine lege, quam tamen Eccleſiae ſanctae traditio cuſtodiendam iugiter poſteris tradidit, eadem reuerentia videtur cuſtodienda, & nullatenus amouenda, ſi nõ eſt fidei verae contraria. Nec offendat animos tuos Eccleſiarum conſuetudo diuerſa, dum fides eſt vna. paruulis enim mentibus, ac paene ſtultis, hoc inrepit vitium, conſuetudinẽ ſuae Eccleſiae, vbi vel natus, vel nutritus, in alijs Eccleſijs quaerere. & ſi aliquam diſſonantiam conſuetudinis viderit, patitur repente ſcandalũ fidei. Tu vero vir ſapiens, Eccleſiae ad quã perueneris, ſi adprobas fidem, ſequere ſtatim conſuetudinẽ, nec vſurpes aliquam ſacri ritus facere nouitatem. Si enim te ſcandalizat mutata conſuetudo, poteſt ſimiliter populum

2. Pet. 1

Rom. 10

populum ſcandalizare, cuius voluntaté ſibi dux optimus in rebus bonis ſemper conciliare feſtinet, apoſtolica verba frequentius recolens, vbi
1.Co.10 ſcriptum habes; Sine offenſione eſtote Iudaeis & Graecis, & Eccleſiae Dei. Melius igitur videtur,
1.Cor.9 ne quod offendiculum detur Euangelio Chriſti multitudine ſcandalizata populi Chriſtiani, patienter dux ſapiens offenſionem tuam toleres, do
f. qua nec alterius cōſuetudinis in† quo offenderis, aut rationem quoquo modo capias, aut ſuſcipias dilectionem, ſi tamen, vt ſaepe dicendum eſt, nullum timetur periculum fidei. Quod enim fidei non repugnat, hoc ſolum debet aequanimiter ſuſtineri, pro ſcandalo ſcilicet populi; quia & hoc vtiq. ad cuſtodiam pertinet fidei, vitare ſcandalum populi. Populus quippe ſcandalizatus, facile ad ſchiſmata proſilit. & ſcis quomodo omnis fides periclitetur in ſchiſmate. Bonum itaq. eſt, vt te fauente, te conſentiente, & nullatenus prohibente, ſecundum pijſſimas patrum definitiones vnaquaeq. Eccleſia conſuetudinem ſuam ſequatur, & tu illius conſuetudinis particeps efficiaris, quá tenet Eccleſia, vbi pro tẽpore, vel adminiſtrationis neceſſitate fueris conuerſatus. Alioquin diligere ſolita, & horrere vehementer inſolita, nimia eſt iuſtitia, non laude, ſed reprehenſione digniſſima, ſi placet ſapientiſſimi ſententia Salomonis;
Eccls.7. Noli eſſe multum iuſtus, neq. ſapias pluſquam neceſſe eſt, ne obſtupeſcas, ne remaneas frigidus. Quis remanet frigidus? Cui feruor ſubtrahitur caritatis. Noli ergo eſſe multum iuſtus.

Sexta

Sexta Innocentiae regula.

ET haec tibi ſexta ſit Innocentiae regula militaribus actibus occupato, quidquid dixeris, geſſeris, diſpoſueris, vt Deo & hominib. placeas, & feruore caritatis mirabiliter iniquitatis frigus excludas, Noli eſſe multum iuſtus, neque ſapiens pluſquam neceſſe eſt. Incurrit quiſpiam grauiſſimi facinoris culpam, meretur iudicialem ſentire cenſuram; tempera, dux optime, impetum ſeueritatis, & dum reo ſupplicia inferuntur, interioribus auribus pietas dicat; Noli eſſe multum iuſtus. Amicitiae alius inmemor debita exhibere neglexit officia, dignus eſt abici, meretur ſentire aſperam laeſionem; cohibe obſecro rectum dolorem, noli retribuere ſimilia. ne aeſtimes quaſi inimicũ, ſed corripe adhuc velut amicum, reſpondente tibi ſapientiſſimo Salomone; Noli eſſe multum iuſtus. Eſto ergo iuſtus, ſed noli eſſe multum iuſtus. Eſto iuſtus, vt corripias inquietos; noli eſſe multum iuſtus, vt conſoleris puſillanimes, vt ſuſcipias infirmos, & patiens ſis ad omnes. Conſidera ergo quib. imperes, & quã dura corda flectere cupias, vt modo minando, modo feriendo, modo veniam largiendo, nullatenus quidẽ remanere inpunita militũ peccata dimittas, neq. tamẽ ſemper exceſſib. eorũ ſupplicia condigna retribuas, dicens tibi ipſi; Noli eſſe multum iuſtus. O quanta, dux ſapientiſſime, diſſimulanda ſunt, quanta toleranda, quanta leuiter adtingenda, quanta ſacerdotum quoq. interceſſionibus concedenda ab illo qui ſapienter audit;

Eccls. 7.

103

dit; Noli eſſe multum iuſtus. Potes alia atq. alia tacitus conſiderare vitiorum genera, quib. ſanandis voluit remedium prouidere qui dixit; Noli eſſe multum iuſtus. Inter alia quippe detractionis abſcondito iaculo neminem vulnerabimus, nec in moribus bene viuentium ſollicitius inquiremus vnde culpentur, ſi loquatur vnicuiq. noſtrum per ſpiritum ſanctum fidelis ſcriptura; Noli eſſe multum iuſtus. Quia vtiq. multum iuſtus eſſe culpabiliter nititur, qui per omnem iuſtitiā proximi examinat vitam, fragilitatis humanae conſideratione poſtpoſita, tamquam ſine peccato valeat viuere quiſquis incipit peccata vitare, prae-

Iacob. 3. ſertim Iacobo Apoſtolo confirmante; In multis enim offendimus omnes. Vnde non inmerito reuocatur ſuperbus detractor ab elatione iudicandi, cum dicitur ei; Noli eſſe multum iuſtus. vt libenter impleat quod vas electionis & doctor

Gal. 6. gentium loquitur Paulus; Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpiritales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tempteris. hoc eſt itaq. Noli eſſe multum iuſtus, conſidera teipſum, ne & tu tempteris. Ceterum qui ſic delinquentibus iraſcitur, quaſi ipſe delictorum penitus expers habeatur, continuo in baratrum crudelitatis miſerabiliter cadit. Et clamante memorato Apoſto-

Ibid. lo; Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti; nullius onus portans per patientiam, fit inportabilis omnibus, paullatimq:

f. iuxta m odio creſcente multorū, † animā primitus ſeditionibus,

tionibus, deinde publicis aperit proelijs, cupiendo eſſe multum iuſtus, vere factus iniuſtus, & nomine aut officio ducis indignus. Neceſſariū proinde ſermonem, dux optime, ſaepius repeto.

Septima Innocentiae regula.

ET hanc tibi ſeptimam regulam Innocentiae militarib. actib. occupato vehementer inculco, Noli eſſe multum iuſtus. Pietas ad omnia vtilis eſt. non ego; ſed idem ſanctiſſimus Paulus narrat; licet iuſtitia facit ducem terribilem, pietas facit amabilem. Gubernationi autem reip. ſecuritati, ſaluti, concordiae plus proſpicitur, quando dux optimus amari eligit, non timeri. Dux amabilis murus eſt patriae; qui vero con-
tinuato in omni tempore, † continuato vigore *f. delēdū*
metuendus apparet, omnes ſubditos facit infideles, facile timet proditionem, facilius patitur, extraneus viuit inter ſuos, tantum poſtremo timet, quantū timetur. Et hoc infelicitatis flagello nullatenus caret, niſi cunctis manſuetus & comis effectus, didicerit ſibi, quando alterū iudicat, dicere; Noli eſſe multū iuſtus, memento te eſſe Chriſtianum, quo facilius poſſis praecepta ſeruare. Chriſtus enim manſuetudinem docens, legis quoq. iuſtitiam temperauit, hac diſtinctione le-
gem Euangeliumq. diſcernens. Et quia in lege *Exod.* 20
non licebat occidere, nō licebit in Euangelio vel *Mat.* 5.
iraſci. In lege namq. adulteriū vetabatur, in Euan *Exod.* 20
gelio etiam videre ad concupiſcendum pars eſſe *Mat.* 5.
perpetrati adulterij iudicatur. In lege libellus *Deut.* 24
repudij

Digitized by Google

repudij ſufficiebat ad coniuges ſeparandos, in
Mat. 5. Euangelio ſine fornicationis crimine nulla matrimonij
diuidendi cauſſa permittitur. Prohibuit
Leuit. 19 lex falſum iurare, iuſſit Euangelium penitus non
Mat. 5 iurare. Vindictae modum lex ſtatuens, dixit anti-
Exod 21 quis; Oculum pro oculo, dentẽ pro dente; diſci-
Mat. 5. pulos vero Euangelij nullã voluit Chriſtus † ex-
ſ. expetere. ſpectare vindictam, ſed percuſſum ſemel, percutienti
monuit alteram praebere maxillam, mille
paſſus angariatum, duo milia ambulare praecepit,
interdicens omnib. modis talionem. Lex ini-
Leuit. 19 micis odium retribuit, dilectionem vero amicis
Mat. 5. indulſit; Euãgelij vero ſacra praeceptio, Diligite,
inquit, inimicos veſtros, benefacite his, qui vos
oderunt, & orate pro perſequentib. & calumniantibus
vos. Cumq. his amplioribus virtutibus
excellere legi Euangelium demonſtraſſet, a vana-
Mat. 6. gloria Chriſtianum reuocauit, & ad miſericordiam,
cui ſolus Deus teſtis eſt, prouocauit. Ora-
Ibid. tionis quoq. regulam ſimul & verba credentib.
tradens, hac condicione conſtrinxit orantes, vt
quicumque poſtulat ſibi propria debita relaxari,
profiteatur ſe aliena donare, nihil accepturus a
Domino, ſi nihil voluerit praeſtare conſeruo.
ſ. Quin † Quia & in ieiunio Chriſtiani ſimplicitas iuſtũ
Matt. 6. iudicem placat, & ibi congregare diuitias, vbi
cor habere iubetur, in caelo ſcilicet, vbi habitare
feſtinat, non in terra, vnde per ſingulos dies
migrat, remanſurus in tenebris totus, niſi mentis
eius intentio tamquam oculus corporis, ad inluminanda
bonorum operum membra ſimplici-

ter

ter luceat. Iam vero quod duobus dominis non *Ibid.* ſeruire admonetur, quod de craſtino non cogitare, quod non iudicare, ne iudicetur, quod in oculo fratris ſtipulam videre, in ſuo trabem non videre culpatur, & imperatur ei ne ſanctum canibus det, ne margaritas mittere audeat ante porcos, petiturus vt accipiat, quaeſiturus vt inueniat, pulſaturus vt aperiatur ei. Multis modis, & rationib. demonſtratur, quantum debeat laudabilis propoſiti curam gerere Chriſtianus, ne in eo tanti vocabuli dignitas videatur errare. Propterea vt per ſingula quae ſuperius ex Euangelio inſeruimus, recurrat intentio, quando te poteſtas ducis † eijcere gladium de vagina compellit, memento te eſſe Chriſtianum, cui ſine cauſſa fratri ſuo iraſci non licet; & diutius cogita, ne vindicta quam videris inferre, iuſtum tranſeat modum. quoniã ſi iraſci nefas eſt Chriſtiano, multo magis occidere. Sic ergo puni reum, dux Chriſtiane, vt miſericorditer feriens, non hominem ſed vitium perdere cupias; & publicam diſciplinam, ne pereat reo pereunte, conſeruare feſtines, vbiq. fidei tuae memor, ſicut in facinorib. euitandis, ita in flagitijs corrigendis. Solet quippe maxime poteſtas habenas laxare peccatis, quotiens falſa felicitas, ipſa fit maior infelicitas, vt quia prohibere nemo audet ſcelera committentem, aut libeat quod licet, aut licere putetur omne quod libet. Talibus itaq. temptationib. pulſantib. mentem, quamuis ſuppetat honoris dignitas, clientumq. numeroſa familia, quamuis forte laudetur

Mat. 7.

f. elicere.

Mat. 5.

Pſal. 9. peccator in deſiderijs animae ſuae, & qui iniqua
gerit, benedicatur, aſcendens ſuper ſpeculam con-
tinentiae memento te eſſe Chriſtianũ. vide quia
Mat. 5. videre ad concupiſcendũ pars eſt adulterij Chri-
Heb. 13. ſtiano. Dicat tibi beatus Apoſtolus; Fornicatores
& adulteros iudicabit Deus. Dicat Iob probatus
Iob 31. & non reprobatus; Ira enim magna, & ignis vn-
diq; ardens eſt, alterius vxorem concupiſcere. Di-
1. Cor. 6. cat iterum ſanctiſſimus Paulus; Neſcitis quia cor-
pora veſtra membra Chriſti ſunt? Tollens ergo
membra Chriſti, faciam membra meretricis? His
enim vocibus admonitus redire poteris a prae-
cipitio voluptatis facile. Iam quotiens per omni-
potentem Deum iuras, cogente ad hoc forſitan
reipub. magna neceſſitate, memor eris ſaltem ca-
uere periurium, ſi minime potueris effugere iura-
mentum. Memento itaque, memento te eſſe Chri
ſtianum, militiá ducis laudabiliter gerens, vt fre-
quentib. beneficijs multos facias tibi amicos, cui
Mat. 5. diligere praecipitur inimicos. Plus eſto bonus,
quã ſeuerus, quia haec eſt ducis optimi ſola per-
fecta laus, obliuiſci ſemper iniurias, vt vere per
hanc ſeptimae virtutis induſtriam, dum ſemper
tibi ipſi dixeris; Memento te eſſe Chriſtianum,
merearis, & in hoc ſaeculo, & in futuro viuere fe-
liciter, vbi dabitur ducibus Chriſtianis perpetuus
principatus.

F I N I S.

Opusculũ istud S. Ferrandi inscriptũ quali debeat esse dux religiosus in actibus militaribus; iudico sancte docte et prudenter esse ordinatum posseq; iterũ imprimi.
Ita sentio fr. [illegible]
[illegible]

[illegible]

S· FERRANDI
KARTHAGINIENSIS
ECCLESIAE DIACONI

AD ANATOLIVM DIACONVM
Vrbis Romae Epiſtula.

POST Epiſtulã beati Leonis Papae, & ſalubria Chalcedonenſis decreta concilij, ſancte frater Anatoli, nõ indiget Eutychetis olim damnata perfidia pleniore diſputatione conuinci. Sepultus ergo iaceat in cinerib. ſuis nefandae haereſeos profanus inuentor. Semel illum fulmine anathematis iudicantium ſacerdotum percuſſit auctoritas, quid opus eſt iterum † cadauer exanime gladio veritatis infici? Doctrinam ſimul carentem lumine rationis perpetui ſilentij carcer abſcondat. Interdum peſſima dogmata dum quaſi expugnanda proferuntur, veneno peſtifero ſimplicium corda perturbant. Satius eſt iſta neſcire, fidemq. catholicam ſupploſis profanis nouitatib. inuiolabilem cuſtodire, manentib. in priſtina firmitate quae ſunt etiam ſynodalib. roborata definitionibus. Aut ſi magis neceſſarium putas haereticorum mendacia ſemper refelli, linguam meam iuſſionis tuae clauib. aperire feſtinabo, quantum gratia poſſe donauerit obe-

f. ladio ueritatis interfici? Doctrinam ſemel carentem, &c. vel, cadauere exanimi gladiũ ueritatis inſici? Doctrinam ſemel etc.

† ſ. egredere. Contra acies impias eorum qui male occiſi conantur hereditatem vindicare damnoſam, ſine labore pugnabitur. Nec arma ſunt eis noua, nec caſtra. Muros apoſtolicae praedicationis illi volunt adhuc ſpiculis debellare, quae ſignifer Eutyches iactauit etc.

2. Cor. 6.

ſ. deeſt, in

dire ſuauiter imperanti. Praebe dexteram boni fauoris, & orationis ſcuto nudum protegens pectus, in campum liberi certaminis mecum, ſi ita placet, † egredere contra acies impias, eos qui male occiſi conantur hereditatẽ vindicare damnoſam. Sine labore pugnabitur. nec amara ſunt cis noua nec caſtra. muros apoſtolicae praedicationis illis volunt adhuc ſpiculis debellare, quae ſignificat haereticos iactauit inaniter, praeda factus volatilib. caeli. Duo autem, quantum legimus, erroris ſui tela portabat Eutyches, vnde exeũtem de dominico latere tamquam perfidus miles vulnerare cupiebat eccleſiam. Negans enim Mariam ſemper virginem ſancti ſpiritus operante virtute naſcituro ex humanis viſcerib. vnigenito Deo carnis ſuae materiam miniſtraſſe, conſubſtantialem filium matri fateri nolebat. Qui propter hoc ſaucians catholicae vnitatis integritatem, retorti mucronis impetu noxio verbi incarnati duas ſubſtantias credere dubitans, vnam penitus abſcindebat. Sed ille qui per arma iuſtitiae dextra & ſiniſtra pugnat in ſuis, vnam quidem ſententiam letaliter nocituram continuo viribus euacuatam ſic debilitauit, vt vix aliquem modo reperire poſſis, qui negare audeat † domino IESV Chriſto materni corporis veritatẽ. Plurimos vero perſonae vnius ſingularitas ab opinione duarum ſubſtantiarum terret incautos. Vtriſq. tamen nos propoſitionibus ne contempſiſſe veſtrũ videamur imperium, reſpondemus; & ſequentes regulĩ patrum, tibi quoq. notiſſima loquemur intrepidi.

Bea

Bene enim peritiam tuam noſse confido, quoniã ſi ſecundũ quod haereticus ſapuit, immo potius deſipuit, caro verbi Dei ſecundum carnem naſcentis a carne virginis pronuntiatur extranea, ſine cauſſa filius Dei etiam filius hominis factus adſcribitur. Quomodo enim naturaliter filius hominis eſt, qui originẽ non habet ex homine? Nullam uero originem habet ex homine, ſi conceptus in utero virginali carnẽ non traxit ex carne. conſtat † cũ ſine ſemine patris materna uiſcera fecundaſſe. Sed qualis erit Mariae fecunditas, ſi non ſit ex illa quae per eam naſcitur caro? Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, Iohannes dicit euangeliſta. Quaeris vnde factum eſt caro? Beatus Paulus inquiſitioni tuae reſpondeat. Poſtquã uenit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuũ factum ex muliere. Filium ergo ſuũ miſit Deus, id eſt, uerbum ſuum carnem fecit Deus. ſed unde? Ex muliere. Si igitur ex muliere uerbum caro factum eſt, caro uerbi indubitanter ſumpta eſt de muliere. Mulier hic ſemper virgo Maria, ſexus nomine mulier nuncupatur. quae propterea ſaluo pudore concepit & peperit Deum, quia de ea ueritatem carnis Deus homo factus accepit. Alioquin ſi fabricauit ſibi creator creandus noui generis carnem vel ex nihilo, uel unde uoluit, apparere ſubito debuit oculis mortalium, † quam decem menſibus tolerare parui uentris hoſpitium, cuius magnitudini non ſufficit caelum. Quid neceſſarium fuit, vt Ioſeph ſponſus fidelis videns coniugem caſtiſſimam, priuſquam conuenirent,

ſ. enim.

Iohan. 1.

Gal. 4.

† ſ. deeſt, potius, aut quid ſimile, uel ſubaudiẽdum eſt more ueterum.

Mat. 1.

effici genetricem, ſuſpicaretur adulterium, quia neſciebat adhuc caeleſte myſterium? Fieret vnigenitus Deus homo ſicut ſine homine patre, ita ſine matre, ſi nihil ei accipiendum fuit ex matre. Veniret ad filios hominum nullius hominis filius, ſi nihil habiturus eſſet commune cum filiis hominum. Repugnat nimis iſta ſententia, ueritatis pudor opprimit conſiderantem diutius. Virgo filiū generat mirantib. omnibus, & ſterilia remanſiſſe putantur viſcera generantis, quia †nihil ex ſe pro fundum in membra naſcentis? Terra herbas generat inſenſibiles, nullusq. eis negat terrenae ſubſtantiae qualitatem; Maria filiū Dei concipit, filiū Dei parit, & in eo non agnoſcit ſuae ſubſtantiae proprietatem? Tolerabilius quippe peccare iudicabitur †quod dominū Ieſum Chriſtum nihil accepiſſe ſuſpicās de Maria, tacet etiam natum. Natiuitati enim magnam facit iniuriam, quiſquis aliquam facit inter ſubſtantiam gignentis & geniti differentiam, redarguente hanc peſſimā blaſphemiam doctore gentium, vbi uerae fidei titulo clariore principia epiſtulae †decorandae cognoſcens, hoc ſermone coepit aedificare Romanos; Paulus ſeruus IESV Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in euangelium Dei, quod ante promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſāctis, de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnē, qui praedeſtinatus eſt filius Dei in uirtute ſecundum ſpiritū ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorum IESV Chriſti domini noſtri. Dicat nūc haereticus, quomodo filius Dei factus eſt ex ſemine Daui

f. quia nihil eſt profuſū.

f. qui.

f. decorāda.

Rom. 1.

Dauid ſecundum carnem. Ioſeph certe nihil ſemi
nauit in Maria, cui dicitur ab Angelo; Spiritus ſan *Luc. 1.*
ctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſſimi obũbra-
bit tibi. Quare ergo Chriſtus ex ſemine Dauid *Rom. 1.*
iterum dicitur? quare ille natus inter homines ſi-
ne humano ſemine, factus dicitur ex ſemine Da-
uid? Nõ leuiter, neq. perfunctorie praedicationis
huius oportet conſiderare virtutẽ. Memor quip-
pe Apoſtolus doctrinae ſuae ſimiliter alio quoq.
loco Timotheum cariſſimum diſcipulũ monet;
Memor eſto, inquiens, IESVM Chriſtum reſurre- *2. Tim. 2*
xiſſe a mortuis ex ſemine Dauid, ſecundum euan-
gelium meum.† Quis proinde inſeruit natiuitatẽ *f. Qui ſi.*
eius ſecundum Dauid in ſubſtantia humanitatis,
ubi potuit fieri de ſemine Dauid, ſi ſine homine
patre natus eſt? Qua ratione ergo fieret ex ſemine
Dauid, niſi carnem ſuſcepiſſet ex matre, quae per-
tinebat ad ſemen Dauid? De ſemine enim Dauid
Maria, & de carne Mariae Chriſtus. quamuis ſine
ſemine maritali, tamen cum proprietate naturae.
Propter hoc Pſalmiſta cantat prophetico ſpiritu;
Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra da- *Pſ. 84.*
bit fructum ſuũ. quia in manifeſta carnis a ſe ac-
cepta ſubſtantia Maria genuit dominum ſuum.
Nam ſi aliunde caro Chriſti naſceretur, terra, id
eſt Maria, nullatenus daret fructum ſuũ, ſed alie-
num. nec iterũ ſanctus Apoſtolus ſemen Abrahae
Chriſtum eſſe ſignificaret, ita loquens; Abrahae *Gal. 3.*
dictae ſunt promiſſiones, & ſemini eius. Non di-
cit, Et ſeminibus, quaſi in multis; ſed tamquam in
uno, Et ſemini tuo, quod eſt Chriſtus. Quid aper-
 tius?

tius? quid euidétius? Nonne ſic eſt ſemen Abrahae Chriſtus, quomodo ex ſemine Dauid propter Mariam, per Mariam, de Maria? Tollat impius diſputator Chriſto materiam carnis, quam Maria miniſtrauit, & doceat quomodo eſt ſemen Abrahae Chriſtus, aut quomodo factus eſt ex ſemine Dauid. Numquid ſuper filio ſacramento uernaculum proprium fidelis Abraham cóſtringere uidebatur, quando praeſcius fide etiam futurorum
Gen. 24. aiebat; Manum tuam mitte ſub femur meum, & iura per Deum caeli. Diceret utiq. Tange pectus meum cogitationibus ſanctis ſplendidum; tange manus innocentiae dote locupletes; tange caput nullius obnoxium criminis. Cur honeſtiora membra praetermittuntur, & ſub ſolo femore iuraturus ponere conpellitur manũ? Magnũ in hoc femore aliquid latebat. Caro quippe Chriſti ibi latebat, quae fuerat ex eius propagine naſcitura.
f. tacto. propterea †tacito femore terribilis profecto iuratio per Deum caeli, quia Deus caeli erat ita ſecundum carnem naſciturus, ſicut naſci ſolent, quos generatio nomine femoris ſignificata conformes utiq. his, de quibus formidatur, adſignat. Caro itaq. Chriſti de matre ſumpta eſt, ideſt, amplius uéra eſt; ſed plane ſancta eſt, quia diuinitatis adunatione mundata eſt. In carne Chriſti natura eſt noſtrae carnis, ſed nõ reperitur culpa naturae. Sic caro Chriſti carni Mariae & ſimilis, & diſſimilis. Similis, quia inde traxit originem; diſſimilis, quia non inde contraxit uitiatae originis contagioné. Similis, quoniam licet uoluntarias, tamen ueras
ſenſus

ſenſit infirmitates; diſſimilis, quoniam nullas penitus neq. per uoluntatem, neq. per ignorantiam commiſit iniquitates. Similis, quia paſſibilis & mortalis; diſſimilis, quia incoinquinabilis, & uiuificatrix etiam mortuorum. Similis genere, diſſimilis merito. ſimilis ſpecie, diſſimilis uirtute. Similis, quia ſimilitudo eſt carnis peccati, dicente Apoſtolo; Deus filium ſuum miſit in ſimilitudinē carnis peccati. Ecce quantum caro Chriſti docetur a Maria cauſſam nouae exiſtentiae naturaliter adſecuta ſecundum ſollemnitatem partus humani, ſequeſtrata neceſſitate concubitus maritalis, ut non ſit quidem caro peccati, quia caro eſt Dei.

Nemo tamen hinc colligat Mariā unquam peccaſſe.

Rom. 8.

∴ ∴ *Hic deeſt.* ∴ ∴

dominio liberauit. Si ergo alia eſſet natura carnis, in qua non peccauerat Chriſtus, & mortuus eſt, non per iuſtitiam, ſed per potentiam diabulus uinceretur. Oportebat autem per iuſtitiam uinci. Iuſtitia uero fuit ipſa, vt in ea carne veniret redemptor, quam fecerat ſupplicio remanere obnoxiam temptator. Ideo Deus homo fieri voluit, vt facile homo poſſet recōciliari Deo per hominem Deū. Inter Deum quippe iuſtum & hominem peccatorem magna ſeparatio contigerat, nec Deo homo proximus erat in ſubſtantia, nec iuſto peccator coaptabatur in gratia. Deus ergo ſe humilians factus eſt homo iuſtus, & homini peccatori reconciliatus eſt Deus. Factus eſt Deus, quod non erat, homo; & factus eſt homo ſimiliter, quod nō erat, iuſtus.

iuſtus. Si autem iuſtus Deus ita forte fieret homo iuſtus, vt nō eius eſſet ſubſtantiae, cuius fuerat homo peccator, nec haberet aliquid proprium de ſubſtantia peccatoris, in aeternum remaneret homo peccator. Nunc vero per ſimilitudinem ſubſtantiae effecti participes gratiae, iuſtificati ſumus in illo vnigenito Deo, qui pro nobis fieri voluit homo ſimilis nobis. Vnde etiā ſanctiſſimus Paulus incarnationis myſterium tractans, ita de Chri-
Heb. 2. ſto loquitur ad Hebraeos. Nuſquam enim angelos adprehendit, ſed ſemen Abrahae adprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus ſimilari, vt miſericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi. Quis capituli huius explicare dignis ſermonib. ualet intellectum? Debuit, inquit, per omnia fratrib. ſimilari.† O ſtulte haereſis imperitae defenſor. Quomodo poterit Chriſtus fratrib. ſimilari per omnia, ſi diſſimilis fuerat in ſubſtantia? Quomodo ſimilis omnino erit in ſubſtantia, niſi carnem ſuſcipiendo de Maria? Deſinat cor profanum talia meditari. Qui negat Chriſtum veri Dei filium verum veritatē carnis de vera matre mirabiliter adſumpſiſſe, totum vult mediatoris euacuare negotium. Mediator quippe non eſt niſi duorum, quos a ſe inuicem ſeparatos tunc ipſe medius† exiſtendo rite ac firmiter copulat, ſi vtriuſq. ſit ſimilis per ſubſtantiam, quos ſibi facit adpropinquare per gratiam. Chriſtus autem mediator Dei & hominum exiſtens, ſicut vas electionis inſinuat, Vnus Deus, vnus & me-
1. Ti. 2. diator Dei & hominū homo Chriſtus IESVS; ſi non

f. O ſtultae haereſis imperite defenſor.

f. exiſtēs.

ſi non ſic eſt homo de homine, quomodo Deus de Deo? ſi non ſic conſubſtantialis homini matri, quomodo conſubſtantialis eſt Deo patri? Si ſubſtantia eius diuina cum Deo communis eſt, ſubſtantia vero humana non putatur cum hominib. eſſe communis, incaſſum mediatoris uel perſonã portat, uel officium gerit. Verumtamen quia ſic eſt mediator, vt uerus ſit mediator; & patri & matri, & Deo & hominibus conſubſtantialis eſt, ac per hoc non vnius, ſed duarum plane ſubſtantiarum, quia numquam mediator vnius poteſt eſſe ſubſtantiae. Vide frater ſanctiſſime, quam latenter alterius quaeſtionis limen intrauimus, ipſa ueritate ianuas reſerante. Dum enim uolumus per officium mediatoris reperire, uel potius probare ſubſtantiae humanae proprietatem, ſimilitudinẽ, veritatem, ne virginis matris amputaremus fecunditatem, duarum ſubſtantiarum manifeſta diſtinctio nominato & conſiderato mediatore reſplenduit. Quia vtiq. mediator & vnus eſt, ſi perſonam conſideres cui nomẽ mediatoris acceſſit, & inter duas res diſſimilis ſubſtantiae mediator exiſtens, non niſi per duas ſubſtantias officium poteſt mediatoris implere. Cuius enim perſona vna fuerit, & natura, nullatenus poteſt † ſubſtãtias mediator eſſe, vel dici, quia apud illam ſubſtantiam, cui minime coaptatur vna natura eius, caret profecto officio mediatoris. & tũc eſt verus mediator, quãdo vt duarum diſſimilium ſubſtantiarum copulet diuiſionem, ſubſtantialem gerit cum vtriſq. communionẽ, per ipſam communionẽ remouens diui-

f. deeſt, inter.

diuiſionẽ, vt ſint vtraq. vnum, per illum mediatorem conuenientia in vnum, cũ quo fuerunt, antequam cõuenirent, vnũ. Cõſideremus hoc plenius in noſtro mediatore, domino ſcilicet Chriſto, cuius quidem veraciter vna perſona, (quia nõ decet vnius mediatoris duas eſſe perſonas,) verumtamẽ non eſt vna natura, quia vnius mediatoris. Quia haec vna natura (quoniam Dei & hominũ mediator eſt) aut cum Deo illa erit vtique communis, aut cum hominibus. Abſolue, namq. quantumlibet reclamat haereticus, vna natura non poteſt Deo hominibusq. eſſe communis, quia Deus creator, nos creaturae ſumus; Deus aeternus, nos temporales; Deus incomprehenſibilis, nos comprehenſibiles; Deus ſine loco, nos in loco; Deus infinitus & inmenſus, nos circumſcripti & determinati. Rurſus ergo fiducialiter dico, natura Chriſti ſi vna eſt, aut cũ Deo patre illi, aut cum hominib. poteſt eſſe communis; Deo & hominibus numquam poteſt eſſe communis. Eſt autem Chriſtus vnius ſubſtantiae cum patre, quod dicunt Graeci
ὁμοούσιον homouſion, ſecundum Niceni concilij abſolutá profeſſionem; vna ergo natura Chriſti IESV cum patre eſt illi cõmunis. & qua ratione fieri poteſt, vt noſter ſit mediator, niſi habeat vnde & cum patre ſit vnum, & nobiſcum ſit vnum? Quod apertiſſime in euangelio iam proximus paſſioni de-
Iohã.17. monſtrat, orans patrẽ talibus verbis; Vt ſint vnũ, ſicut & nos vnum. Ego in eis, & tu in me. Dic mihi qui vnam praedicas eſſentiam Chriſti, quomodo eſt ipſe in nobis, & quomodo eſt in illo pater?

Quia

Quia vna eſt ſubſtātia patris & filij. Ideo etiam in nobis ipſe eſt, quia particeps fieri voluit noſtrae ſubſtantiae. Non eſt ergo iam vna ſubſtantia, ſed duae. vna, in qua eſt cum patre vnum, altera, in qua eſt nobiſcum vnum. vna, per quam eſt in illo pater, altera, per quam ipſe eſt in nobis vere, verus mediator, habens vnde ſit proximus Deo, vnde proximus nobis, vt faciat etiā nos proximos Deo, per ſe vtique, qui fieri voluit proximus nobis. Sed ſi forte tu, quem conſideratio mediatoris ad praedicationem duarum ſubſtantiarum conpellit inuitum, volens vim veritatis eludere, non omnino vnius mediatoris duas eſſentias negas, ſed ex his duabus vnam potuiſſe fieri confirmas; require diligentius, ſi verbum & caro vna coepit eſſe natura, vtrum poſſit caro & Deus pater vnius eſſentiae praedicari. Conſequenter enim quia verbum patris eſt filius, & indubitanter vna eſt ſubſtantia patris & filij, ſicut Deus pater cū verbo ſuo vnius eſt ſubſtantiae, ſic cum carne verbi ſui vnius inuenitur eſſe ſubſtantiae, ſi caro & verbū fieri potuit vna ſubſtantia. Superadiicietur huic opinioni etiā talis abſurditas, vt quia omnis caro humana eiuſdem eſt ſubſtātiae, caro autē Chriſti humana erat, quae vnius ſubſtantiae ſecundū vos coepit eſſe cū verbo, & per verbū etiam cum patre, caro quoq. noſtra & diuinitas patris, vnius dicatur eſſe naturae. quod nullus omnino Chriſtianus vel audire, vel tenui ſaltim cogitatione debet recipere ſuſpicādum. Quiſquis proinde vnā Chriſti adſerit eſſe ſubſtātiam, cogitet aliud, quod facile cuiuis poteſt

teſt apparere, niſi oculos cordis eius fumus contentionis obſcuret, per hanc vnius in Chriſto ſubſtantiae praedicationem patrem quoq. natum de Maria virgine, crucifixum ſub Pontio Pilato, & ſepultum videri. Nam ſi non eſt alia natura, quam de carne virginis matris vt naſci tēporaliter poſſet, accepit vnigenitus Deus, ſed † ſuſcepta carnis & ſuſcipientis diuinitas vna facta eſt quomodocumque natura, haec una aut non erat etiam patris, & quomodo praedicabitur homouſion patri, quod Graeci dicunt vnius ſubſtantiae, vel eſſentiae? aut ſi erit & patris, & † ipſe natus, crucifixus eſt filius; videant quomodo pater aut innaſcibilis, aut inpaſſibilis praedicetur. Immo non ſolum pater, ſed ſpiritus quoque ſanctus (quoniam & ipſe cum patre & filio vnius creditur eſſe ſubſtantiae, uel eſſentiae) ſociatur paſſionibus filij, ac ſic omnis diſpenſatio dominicae incarnationis ad totam trinitatem pertinere putabitur, & nō ſolius filij Dei mater beata Maria, ſed totius trinitatis erit mater. Planum facere hoc apoſtolicis nitamur exemplis. Beatus Apoſtolus ita loquitur, Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt euacuetur corpus peccati. Quomodo ſimul vetus homo noſter ſolo Chriſto in ligno pendente, niſi quia ſecundum eam ſubſtantiam pependit in ligno, quā ſumpſit ex nobis? Item alio loco memoratus Apoſtolus dicit, Quia ſimul conreſuſcitauit, & conſedere fecit in caeleſtib. in Chriſto IESV. Reſpondeatur quomodo ſimul conreſuſcitati ſumus, aut ſimul conſedimus in caeleſtibus, niſi per illius ſubſtantiae

[Margin notes: *ſ. ſuſceptae carnis, & ſuſcipiētis diuinitatis ὁμοούσιον.* — *ſ. & ipſe natus, & crucifixus eſt ut filius* — Rom. 6. — Eph. 2.]

ſtantiae communionem, quam ſumpſit ex nobis? Si ergo in vnitatem diuinae ſubſtantiae ſuae natu ram noſtram filius Dei ſuſcepit, vt diuinitatis & carnis vna poſſet eſſe natura, quod adunatum eſt diuinitati eius, omni trinitati adunatum eſt; maxime quia inſeparabilia ſunt opera trinitatis, quia una eſt ſubſtantia, uel eſſentia trinitatis. Trinitas autẽ eſt pater, & filius, & ſpiritus ſanctus. in perſonis tres, in ſubſtantia uel eſſentia unum. In qua eſſentia uel ſubſtantia ſi natus aut paſſus eſt filius, ſimul pater, & ſpiritus ſanctus & natus & paſſus eſt. ſed ſi filius tantũ paſſus eſt, ſicut fidei catholicae docuit antiqua traditio, in alia natura paſſus eſt. Et quae eſt alia, niſi humana? Si ergo alia eſt humana, alia diuina natura, nõ eſt una in Chriſto ex duabus facta natura. Solent Arriani nobis obicere talem propoſitionem. Paſſa eſt, inquiunt, diuinitas filii, aut non eſt paſſa? Si reſpondeamus, Non eſt paſſa; dicunt, Purus homo crucifixus eſt. Si reſpõdeamus, quod reſpõdere debemus, † Paſſa eſt, ſed ſecundum carnem, ipſa tamen in hoc quod eſt inpaſſibilis permanens; reſpondent, Aut paſſa eſt diuinitas patris, ſi paſſa eſt diuinitas filii, aut non eſt una diuinitas patris, & filii. Proponentibus hoc Arrianis ita cõuenit lingua catholica reſpondere. Pater & filius in ſubſtantia unũ ſunt, non

*† De filii di uinitate improprie loquitur, cũ uel paſſam uel natam eam de virgine dicit. quae quidẽ de Chriſto uere proprieq. dicũtur. Digna omnino uenia eſt pietas ueterũ, quib. nondum ita explorata atque aperta erant fidei noſtrae myſteria, ut poſtea diſponẽte ſic Domino, pe ſtericribus fuere temporib. Tãetſi quid ipſe uelit Ferrãdus, & ut conetur, idem nobiſcum ſentiens, dicere, poſtea in extrema hac epiſtula intellegitur. Nos uero quotiens eiuſmodi loci incident, hoc etiam ſigno * notandos curauimus. Vide etiam S. Thom. tom. 17. opuſc 1. cõtra errores Graecorũ, vbi ſimilia dicta Athanaſii, Baſilij, Cyrilli, & aliorum patrum pie interpretatur, & ad uerum & catholicum ſenſum reducit.*

Digitized by Google

non in perſonis. vna eſt natura patris & filii, ſed alia eſt perſona patris, alia filii. Filius uero ſuſcipiens carnem, id eſt hominis plenã perfectamq. naturã, ſic eam ſuſcipere dignatus eſt, vt una perſona, perſona fieret carnis & uerbi, nõ tamen vna natura. Deus homo factus naturam ſibi adunauit humanam, ſed in unitate perſonae, quam non habet cum patre communem, non in vnitate ſubſtantiae, quam habet cum patre cõmunem. Ideo non trinitas, ſed tantummodo filius & natus & paſſus eſt. Alia eſt natura, ſecundum quam paſſus eſt filius. ſed quia unam eſſe fecit perſonam ſuae diuinitatis & carnis, propter unitatem perſonae diuinitas *filii dicitur paſſa quidquid pertulit caro. Perſona autẽ filii nõ eſt ea, quae eſt patris, quia alia eſt patris; ideo tantúmodo filius paſsus eſt. Iſti autem, qui ſicut unam perſonam domini IESV Chriſti, ſic unam uolunt praedicare naturã, quid reſpõdebunt Arrianis? Argumenta eis ſine dubio cuncta deficient; & aut Arrianis conſentient, ne unam patris & filii diuinitatem praedicent, aut patripaſſianis ſociabuntur errore ſacrilego miſerabiliter obligandi. Reuertatur ad ſenſum piiſſimum furor haereticus; & qui ex naturis duabus in domino IESV Chriſto unam factam fatetur, dicat mihi quae harum periuit, vt vna fieret ex duabus. diuina perire non potuit, humana non debuit. Aut ſi nullius audet adſerere perditionẽ, dicat utrum ſit altera in alteram commutata; & ſi alteram in alteram potuiſſe commutari ſuſpicatur, dicat rurſus, utrum diuinitas in carnem, an in diuinitatem

113
diuinitatem caro conuerſa ſit. Si enim diuinitas ad inferiorem carnis redacta eſt qualitatem, deteriorata cognoſcitur, & iam ſibi potius creator bonus miſeriam procurauit, quam nobis miſericorditer praeſtitit. Si uero permanens inuiolata diuinitas abſorbuit ſubſtantiam carnis, vt hoc eſſe inciperet caro quod verbũ, quis tolerabiliter audiat creaturam prius cuncta accidentia recipientem perueniſſe ad genus & potentiam creatoris, vt eſſet ſubito ſine qualitate, ſine quantitate, ſine tempore, ſine loco, ſine ſitu, ſine paſſionibus, ſine habitu, perdita condicione facturae, ſolo faciendi vigore ſubnixa? Timeo ne amplificatio creaturae creatoris ſit potius inminutio, tamquã Deus indiguerit additamento carnis augeri; quia & multo facilius mutari potuiſſe illa natura dicetur, in quam potuit altera commutari. Nimis abſurdam ſententiam ſilentio mancipemus. quia ſi nullam de duabus his naturis in alteram potuiſſe transferri liquido claret, reſpondeat vtrum forte permixtio naturarũ duarum nullius earum proprietate ſeruata nouam naturam noui generis fecerit. quia ſi hanc vnius mediatoris vnam naturã praedicare uoluerit, † non interim requiro quali nomine naturali dumtaxat cenſeat vocitandam. vt quomodo ex naturis duabus anima & carne facta eſt una natura, cui nomen eſt homo, ex duabus ſimiliter animalibus vnũ naſcitur animal, & dicitur mulus, ex duabus quoq. ſubſtantijs ignis & ligni fit vna res, & uocatur carbo; (neque anima ſola, aut corpus, homo, neq. equus ſolus, aut aſinus, *f. nũc iterum*

 mulus,

mulus, neq. ignis ſolus, aut lignum, carbo poteſt naturali nomine vocari;) ſic oſtendere valeat ex duabus naturis, diuinitate ſcilicet & humanitate, ſi vna facta eſt natura, quid vocari naturaliter debeat. Chriſtus quippe nomen eſt officij, Emmanuel nomen eſt vtraſq. ſubſtantias, quas adunatas conteſtatur, inſinuans. naturae autem nomen illius ſubſtantiae, quae vna fieri potuiſſe dicitur ex duabus, neq. legi, neq. per linguam cuiuſlibet diſputatoris audiui. Nomen hoc, ſicut dixi, vehemẽter inquiro.† ſed potius hoc propono, hoc cogitandum praedicari vnius † in Chriſto ſubſtantiae, licet nolit, oppono. Si vna eſt Chriſti natura compoſita ex duabus, non talis patris natura, non eſt talis ſpiritus ſancti. quomodo ergo erit filius homouſios patri, vel ſpiritui ſancto? Vna patris, ſpiritusq. ſancti natura ſimplex eſt, caret compoſitione; Chriſti autẽ quae facta firmatur ex duab. vna natura, compoſita eſt, caret ſimplicitate. Quid ergo dicemus? Vrget nos licet inuitos violentia veritatis, aut vnam Chriſti naturam non praedicare, aut patris, & filij, & ſpiritus ſancti, ideſt ſanctae trinitatis vnam ſubſtantiam vel eſſentiã negare. Sed ſi vnam ſubſtantiam vel eſſentiam trinitatis negemus, Arrianorum dogmati videmur praebere conſenſum. Ne ergo videamur ſimiles Arrianis, vnã Chriſti quamuis ex duabus naturã non praedicemus, ſed vnum Chriſtum potius ex duabus & in duabus naturis confitendũ; nec Arrianorum polluamur veneno, nec ſuperflua delirantis Eutychetis inebriemur diſputatione. Deus vnigo-

f. ſeu *f. Chriſtum* *ὁμοίσιος*

vnigenitus Dei filius verus & proprius vnus fuit, quando in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. vnus atq. idem eſt, quando verbū caro factum eſt, & habitauit in nobis. Propterea priuſquam virgo Maria conciperet, Deus trinitas creauit nos, & poſteaquā ſancto ſpiritu † fecunditatem peperit, Emmanuel, ideſt nobiſcum Deus, trinitas redemit nos. Ante diſpenſationem carnis Deus noſter trinitas, poſt negotium crucis, & poſt ſpolia infernorum Deus noſter trinitas. Quare hoc? quia ſicut vnus fuit, eſt, & erit pater, qui de virgine nō eſt natus; ſicut vnus fuit, eſt, & erit ſpiritus ſanctus, qui ſimiliter de virgine nō eſt natus; ita vnus eſt etiā filius, qui de virgine natus eſt. Adſumptio illi fuit alterius † ad vnam perſonā. Creuit ergo per natiuitatem carnis in Chriſto numerus ſubſtantiarum, ſingularitas vero perſonae perſeuerauit. Idcirco quāuis alia ſit natura diuinitatis, alia humanitatis, nō ſit trinitas illa quaternitas, quia perſonarum eſt trinitas, quia in Chriſto vna perſona manſit. Vnus eſt proinde Chriſtus, & ſemper vnus, propter vnius perſonae ſingularitatem, quae in eo nec diuidi, nec ſubdiuidi, nec duplicari poteſt; quamuis ex duabus & in duabus credatur eſſe naturis. Libere igitur abſq. vlla formidine cōfiteamur vnius Chriſti naturas duas, diuinam ſcilicet & humanam, verbum & carnē, manifeſtis diſtinctionibus apparentes, & quid ſecundum earum proprieta-

Iohan. 1

Ibid.

f. fecun-data

f. deeſt, naturae

tem rite poſſit intellegi, per omnia diuina volumina ſimpliciter audientes, nullatenus dubitemus, quaedam verba diuinitati, quaedam vero humanitati eius ſine ſeparatione prorſus aptari.
Iohā. 10. Si quis enim me interrogat; Ego & pater vnū ſumus, vtrum vox iſta ſecundum diuinitatem prolata ſit, an ſecundum humanitatem; fiducialiter reſpondeo, ſecundum diuinitatem, non ſecundū
Iohā. 14 humanitatem. Et ſi quis iterum requirat; Pater maior me eſt, vtrum vox iſta ſecundum diuinitatem prolata ſit, an ſecundum humanitatem; fiducialiter reſpondeo, ſecundum humanitatem, non ſecundum diuinitatē. neq. tamen propter hoc aliqua earum vox Chriſti non erit. vtraq. enim vox ad vnum pertinet Chriſtum. Cuius ergo eſt diuinitas, & humanitas. ſeparatio hic nulla introducta eſt, quia vnam vocem ſecundum vnam ſubſtantiam poſſe intellegi diximus, ſecundum alteram vero negauimus. † Cuilibet enim naturae vox ideo ſine ſeparatione† nō cōuenit alteri, quia illius perſonae eſt, cuius eſt vtraq. natura. Neceſſitatem nemo nobis ingerat vnam praedicare naturam. Duos filios ignorat fides catholica. quaternitatis adſertores omnino deteſtatur. & idcirco nunc quantum arbitror, quibusdam rectae fidei cuſtodientibus regulam, placuit vnum de trinitate paſſum fateri. Nihil quippe aliud ſententia haec inſinuare cognoſcitur, niſi ipſum eſſe paſſum carne, qui de patre Deo natus eſt, ideſt Chriſtum, ne putetur homo purus toleraſſe paſſionis iniurias. Hoc ergo dicit quicumq. de trinitate paſſum

f. cuiuslibet
f. delendum, non

dicit.

dicit. Non eſt quarta perſona qui paſſus eſt, ſed ad numerum pertinet trinitatis. Manens enim Dei filius inpaſſibilis ſecundum diuinitatem, per ſuſceptionem naturae paſſibilis paſſioni ſubiacuit. Et quamuis alia ſit in illo natura per quam ſemper inpaſſibilis perſeuerat, alia per quã dicitur temporaliter paſſus, ipſe tamen inpaſſibilis paſſus eſt. non alius eſt inpaſſibilis, & alius paſſus eſt. iſte autem inpaſſibilis paſſus eſt, non alius eſt inpaſſibilis, & alius paſſus eſt. Iſte autem inpaſſibilis, ipſe eſt Dei filius, Deus vnigenitus ante ſaecula ex Deo patre naturaliter natus, & de matre, poſtquam venit plenitudo temporum, miſericorditer, quia voluit, genitus. ſine quo trinitas numquam fuit. quoniam ſicut iam ſuperius enarrauimus, trinitas eſt, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus. & ſiue patrẽ, ſiue filium, ſiue ſpiritum ſanctũ ſubtraxeris, trinitas eſſe non poteſt. nec pater, nec filius ſecundũ diuinitatẽ, nec ſpiritus ſanctus creaturis connumerantur. nec pater, nec filius ſecundũ diuinitatẽ de mundo, nec ſpiritus ſanctus de mũdo hoc, aut de creaturis eſſe perhibẽtur. ſed ſola ſibi inuicẽ trinitas cõnumeratur, & vnuſquiſq. eorũ dum de trinitate eſſe dicitur, a creaturis ceteris ſequeſtratur. Omnis enim res aut Deus eſt, aut creatura. Si Deus eſt, creatura non eſt. ſi creatura eſt, Deus non eſt. Deus autem trinitas eſt, vnius ſubſtantiae vel eſſentiae. creaturae per multimoda diuerſarum ſubſtantiarum diſtribuuntur genera. Qui ergo Deus eſt, & proprie idem veraciter Deus eſt, aut pater, aut filius, aut ſpiritus ſan-

Gal. 4.

ctus eſt. Et quia neq. pater ſolus, neq. ſolus filius, neq. ſolus ſpiritus ſanctus trinitas eſt, ſed ſimul pater, filius, & ſpiritus ſanctus; & pater vnus eſt de trinitate, & filius vnus eſt de trinitate, & ſpiritus ſanctus vnus eſt de trinitate. Quid ergo dicit, quicumq. dicit, Vnus de trinitate filius, niſi † nolit eũ quaerere inter creaturas? Filius ergo ſecundum diuinitatem quia non eſt creatura, ſed creator, vnus eſt de trinitate. & quia ſecundum humanitatem dignatus eſt pati, propter hoc vnus de trinitate dicitur paſſus. Tale eſt itaq. quantum conicio, immo potius quantum credo, vnus eſt de trinitate paſſus, quale eſt dicere,* Deus eſt paſſus. Sicut autem quiſquis Deum praedicat paſſum, nõ ſubſtantiam diuinitatis facit paſſibilem, ſed diuinitatis inpaſſibilis, & humanitatis quae ſubiacuit paſſioni, vnam monſtrat eſſe perſonam; ſic unum de trinitate paſſum praedicãs, vnitatem perſonae commendat in vtriſque naturis, excludens Neſtorianae haereſeos nefariam perfidiam, † quae doctrinã duos filios inducentis neget. Igitur vnũ de trinitate paſſum qui negare uult, Deũ paſſũm †. Quomodo autem Deus paſſus ſit, bene omnes fideles intellegunt, ſecundum carnẽ ſcilicet, ſecundum quam potuit Deus †. Alioquin ſuſcipiendae carnis nulla remaneret cauſſa probabilis, ſi potuiſſet per ſe ipſum paſſioni ſubiacere diuinitatis. Ita nota ſunt haec paene omnibus Chriſtianis, vt quandocumq. praedicari audiunt Deum paſſum, non intellegant niſi filium Dei. nec opinentur aliter paſſum, niſi quomodo pati & debuit, & potuit

f. nolle — *f. qui* — *f. deſit, negat.* — *f. deeſt, pati.*

tuit Deus, ſecundum ſubſtantiam carnis, quam ſuſcepit ex matre. Sic ergo quotiens unus de trinitate dicitur paſſus, nemo ſaltem interrogare cōpellitur, Qui vnus? vtrum pater, an filius, an ſpiritus ſanctus? Si mox dixeris paſſum, continuo intellegunt filium, quem ſolum ſciunt conſtantibus euangeliis paſſum, uigilante in eis etiam ad hoc ſcientia rectae praedicationis. vt quamuis adſerēs vnum de trinitate paſſum, nō adiciam, ſecundum carnem; ipſi tamen recte dictum, quaſi hoc adiecerim, ſentiant. ſi tamen procul expellatur contentionis † effectus, vniuerſa quae audit magis ſolitus inpugnare, quam credere. Nihil plane diutius cogitans reperire valui, vnde poſſit haec ſententia (quod a quibuſdam iactatur) Eutychianis fauorem praebere. Primum quippe mendacium delirantis Eutychetis hoc fuit, vnigenitū Deum, quando fieri homo dignatus eſt, non ſibi adſumpſiſſe carnem de vtero virginali. Secundum uero, non eſſe nunc in Chriſto ſubſtantias duas diuinitatis & humanitatis, ſed ex duabus his vnam factā eſſe ſubſtantiam. Retractemus igitur diligenter vtraſque ſententias, & ſi vel vni earum coaptari poteſt iſta ſententia, quae vnū de trinitate paſſum fatetur, ſollicitius inquiramus. Quid rogo proficit ad negandam filio Dei materni corporis ueritatem, quando vnus de trinitate paſſus adſeritur? Nonne ſi vnus de trinitate eſt, uere filius Dei eſt, & ſi paſſus eſt, uere habet materni corporis ueritatem? Alioquin tolle corpus ex matre ſumptum, & quomodo pati potuit pura diuinitas? Perpende

† f. adfectus.

 qualis

qualis eſt caro Mariae. ſine dubio paſſibilis & mortalis. Vt ergo eſſet caro uerbi paſſibilis & mortalis, ex illa carne habet originem, quae fuit paſſibilis & mortalis. In prole igitur cognoſce ſimilitudinem generis per teſtimonium paſſionis, & expugnari magis Eutychianos, quam foueri, quando unus de trinitate paſſus adſeritur, uelis nolis† aduerte. Sine dubio enim ſub his uerbis etiam praedicator vnius in Chriſto ſubſtantiae confutatur. Vt ſit enim Chriſtus vnus de trinitate, ad diuinitatem pertinet; vt credatur paſſus, ad humanitatem. Non eſſet qui paſſus eſt, unus de trinitate, niſi vnam haberet cum patre, & ſpiritu ſancto diuinitatem. Non eſſet paſſus qui vnus eſt de trinitate, niſi conſubſtantialem matri haberet humanitatem. Sileat ergo vnius naturae in Chriſto praedicator. Duas enim naturas commemorat, qui vnum de trinitate paſſum fatetur. Suſpiciones ſuas inaniter † roder, quiſquis bene dicta dum male conatur intellegere, calumniari potius, quam doceri ſtudeat. Vnum de trinitate paſſum Neſtorianis non inmerito diſplicet. Introducere enim quartam perſonam volunt, cui accidiſſe aeſtimant paſſiones. Eutychianis autem unum de trinitate paſſum non recte placet, ſi tamen placet. Ipſi enim duas Chriſti permanere naturas euidenter negare contendunt, quibus per hoc capitulum manifeſta re contradicitur. inſinuata vna ſubſtantia per hoc, quod vnus de trinitate, inſinuata quoque alia per hoc, quod paſſus infertur. Paſſio enim commemorata teſtimonium eſt naturae paſſibilis

ſ. aduertes.

ſ. prodet

lis; natura paſſibilis intellecta, maxime in illo qui unus de trinitate†, duarum ſubſtātiarum clariſſimam reddit diſtinctionem. Sed forſitan aut nimiũ ſuſpicioſus, aut omnino tardus auditor aperta locutione deſiderat inſtrui; videlicet, vt quotiens confiteri delectamur aut Deum paſſum, aut vnum de trinitate paſſum, quia & pater Deus, & ſpiritus ſanctus Deus, & ſimul tota trinitas Deus; & pater vnus de trinitate, & ſpiritus ſanctus de trinitate.† Sed dicentes Deum paſſum, continuo inferamus, ſecundum carnem; ne aut tota trinitas paſſionem ſuſcepiſſe, aut ipſe filius in ſubſtantia diuinitatis, quae eſt illi cum patre communis, paſſus putetur. Et in hac quidem parte mos gerendus eſt talibus. & ſi ſic audire deſiderant, ſic etiam nos loqui conuenit. Vnus de trinitate, ideſt filius, vna perſona de tribus perſonis, paſſus eſt ſecundum carnem, quam ſuſcepit ex nobis, vt dignaretur paſſionem tolerare pro nobis. Addamus uerba manifeſta, nec occaſionem demus interpretationi malitioſae, putemurq. aliud credere, quā ſentimus. Admonēdus tamen uidetur cui prolata ſimpliciter ſuſpicionem commouent uerba, non totiens aut diuinitatem Chriſti, aut humanitatē negari, quotiens non ſimul ſono uocis enuntiantur. Vnus eſt, ait Apoſtolus, Deus pater, ex quo omnia; & unus Dominus IESVS Chriſtus, per quem omnia. Ecce dominum Chriſtum dixit, hominē tacuit, nec tamen ideo negaſſe putandus eſt. Rurſus in alio loco ad Timotheum ſcribens, Vnus eſt mediator Dei & hominū homo Chriſtus IESVS. Ecce

f. deſit, *eſt* *f. ſic* *1. Cor. 8.* *1. Ti. 2.*

Ecce hominem dixit, Deum tacuit, non tamen ideo negauit. Tanta quippe virtus eſt ſacramenti ineffabilis,& ſic in unam perſonā duas naturas ſingulariter & mirabiliter adunauit Deus homo miſericorditer factus, vt Chriſtū IESVM ſiue Deum dicas, hominem quoq. ſimul intellegas, ſiue hominem confitearis,Deum quoq.ſimul intellegas. humana eſt in illo diuinitas, & diuina eſt humanitas. Propterea ille magis cuiuſdam ſeparationis aut diuiſionis ſeminat ſuſpicionem, qui duas naturas aliter non intellegit, niſi ambas audierit nominari. Ecce audiuimus uocem in euan-

Iohā.14. gelio Chriſti dicentis, Pater maior me eſt; quod ſecundum humanam videtur dixiſſe naturam. numquid ideo putabimus eum non habere in ſe diuinitatem, ſecundum quam dixit in alio loco,

Iohā.10 Ego & pater unum ſumus? Nonne & quando dixit,Pater maior me eſt;tacuit, Ego & pater unum ſumus? & quando dixit, Ego & pater unum ſumus;tacuit,Pater maior me eſt? Nihil tamen horum negauit. Dicamus ergo ei, ſi uidetur, dicenti,Pater maior me eſt; adde domine, Ego & pater vnum ſumus, ne Arriani non arbitrentur aequalem. Multa occurrunt ſimilia pro ſtudio requi-

Eccli.24 rentibus. Ecce iterum dicit ipſe ſaluator, Ego ex ore altiſſimi prodiui; quod ſecundum diuinitatē locutus eſt. dicamus ei; adde domine,Et ex utero uirginali,quod pertinet ad humanitatem. ne putent Manichaei, vel Eutychiani,quia nō eſt natus ex carne. Liceat nobis inter ſcientes quomodo credamus, ſimpliciter loqui. In nomine domini

IESV

IESV Apoſtoli baptizabant. numquid quia pa- *Act. 1.*
trem, & ſpiritum ſanctũ tacebant, ideo negabant? *& 10.*
aut ideo baptiſmus ille non dabatur in nomine
patris, & filii, & ſpiritus ſancti, quia in nomine
domini IESV baptizaſſe Apoſtoli perhibentur?
Nonne propter huius ſubſtantiae communionẽ,
& propter unũ nomen indiuiduae trinitatis etiã
ſolo domino IESV nominato, pater quoque, &
ſpiritus ſanctus in virtute illius nominis, quod
unum ex tribus, nominari eſſe cognoſcuntur? Ita
etiam ſi ſolam diuinitatẽ Chriſti nominem, iam
ſimul humanitatem nominaui, quam ſibi† adhu- *f. aduna-*
manauit ex virgine. & ſi ſolam humanitatem *uit*
nominem, ſimul diuinitatem nominaui, cui eſt
adunata. Poſſunt hae duae ſubſtantiae in Chriſto
ſine inuicem loquendo proferri, non poſſunt ſine i. vna sine altera
inuicem credendo cognoſci. Nam ecce apud Mi- *Act. 20.* Pontius in vita Cypri[ani] post inuice[m] i. successiu[e]
letum maioribus natu eccleſiae ſalubria monita
beatus dum traderet Paullus, Attendite, inquit,
vobis, & uniuerſo gregi, in quo uos ſpiritus ſan-
ctus conſtituit epiſcopos regere eccleſiam Dei,
quam adquiſiuit ſuo ſanguine. Dic modo gentiũ
doctor, & reſponde nobis aliquid, †quod etiã nos *f. quando*
ſimus tam ſuſpicioſos oporteat reſpondere. Dixi- *etiam no-*
ſti Deum eccleſiam adquiſiſſe ſanguine ſuo; quare *ſtris te ſu-*
non addidiſti filium? quid ſi alius patrem putet, *ſpicioni-*
quid ſi alius ſpiritum ſanctum? quia & pater ſine *bus opor-*
dubio Deus, & ſpiritus ſanctus Deus eſt. Aut ſi *teat re-*
Deum ſimpliciter nominaſti, uel quando eum di- *ſpondere.*
xiſti adquiſiſſe eccleſiam ſanguine ſuo, diceres
quomodo habeat ſanguinem Deus, & adderes, ſe-

cundum

cundum carnem, ne quis putet, quia etiam diuinitas habere aut effundere ſanguinẽ poteſt. Scio quid huic percontationi vas electionis ſine mora reſpondeat. Noſti, o fili, praedicationem meam; quare dubiam putaſti ſententiam? Quoniam ego

Rom. 8. dixi, Pater filio proprio nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. vt filius tantum paſſus

Phil. 2. a gentibus crederetur. Iam ego dixi, Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe aequalẽ Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formã ſerui accipiens, in ſimilitudinẽ hominũ factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſe factus oboediens vſq. ad mortem, mortem autem crucis; vt in humana ſubſtantia mortuus rite crederetur. quẽ tamen vt Deum cognoſceres, fiducialiter alibi locutus ſum; Ex quibus Chriſtus ſe-

Rom. 9. cundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſaecula. Cognoſco ſancte Paule, doctrinam veritatis pleniſſimam, nec mihi ſententia

Act. 20. tua in libro actuum Apoſtolorum dubia vmquã fuit. Intellexi Deum, qui ſanguine ſuo adquiſiuit eccleſiam ſuam, non eſſe niſi Chriſtum IESVM filium Dei, nec habuiſſe ſanguinem, niſi ſecundũ ſubſtantiam carnis. Sed propter iſtos iſta dixi, qui nunc audientes vnum de trinitate paſſum, dicũt; adde ſecundum carnem. quaſi aliter intellegi debeat, etiam ſi ego non addam. vel addere multum neceſſarium ſit, quod etiam ſi non additur, apparet. Libenter tamen exigi me patior, quod vltro reddere ſum paratus. Incunctanter profert lingua, quod retinet conſcientia, Vnus de trini-

119.
tate filius Dei Chriſtus Iesvs, qui eſt vna perſona de tribus perſonis, paſſus eſt ſecundum carnẽ. Tu vero ſi iam credis non malitioſe vnum de trinitate paſſum dici, dic ſimiliter bono ſenſu ſicut ego. Si autem dubitas adhuc, dic vnam perſonã de tribus paſſam, ideſt, filium Dei dominum Iesvm Chriſtum ſecundum carnem. ne ſi vnam perſonam de tribus paſſam profiteri nolueris, quartam confiteri inueniaris; & ſine vlla ambiguitate Neſtorii iudiceris errore poſſeſſus. Omnis ergo catholicus aut vnum de trinitate paſſum ſimpliciter audiat, ſimpliciter dicat; aut loquens caute, non tamen infideliter, vnam perſonam de tribus paſſam fateatur. nec ideo quempiam iudicet haereticum, qui unum de trinitate paſſum illo ſenſu dicit, quo etiam ipſe vnam perſonã de tribus paſſam ueraciter dicit; ſimulq. ambulare uiam domini properemus, pacem tenentes. Hoc eſt quippe unum de trinitate, quod eſt unam perſonam de tribus perſonis. quoniam ſi dicas, Vna eſt perſona Chriſti; nihil aliud dicis, quam, Vnus eſt Chriſtus. & ſi dixeris, Vnus eſt pater, aut ſpiritus ſanctus; nihil aliud dicis, quam, Vna eſt perſona patris, aut ſpiritus ſancti. Poteſt quidem vnus etiam ſubſtantiam ſignificare; ſed ſi addes ſubſtantiae proprium manifeſtumq. vocabulũ, ſicut quando dicis, Trinitas vnus, & continuo ſubinfers, Deus. Alioquin tolle nomẽ quod adiungis, ubi ſubſtantia ſignificatur, & dic, ſi audes, Pater, & filius, & ſpiritus ſanctus unus ſunt. Quis enim non continuo, Vnus ſunt, ſecundum

per-

perſonam dictum conſequenter intellegat, & Sabellii redarguat uanitatem? Vides ergo quia proprie vnus ad perſonam pertinet ſignificandam, quamuis adiuncto ſibi cuiuslibet ſubſtantiae vocabulo poſſit etiam ſubſtantiam ſignificare. Simpliciter ergo audiamus unum de trinitate paſſum, id eſt, unam perſonam ex tribus perſonis. Nec mihi quiſpiã uelit opponere, Si dicimus unum de trinitate, dicamus unum de humanitate, ſicut dicimus Deũ, & rurſum dicimus hominem. Deum quippe cum dicimus, recte etiã hominem dicimus; quia & Deus, & homo nomina ſubſtantiarum ſunt. Vnus autem, quia proprie perſonam ſignificat, vnus, & vnus nequaquam cogimur dicere, ne duas uideamur adſeuerare perſonas. Ideo plane unum de trinitate cõfiteamur, & non unum de humanitate. quia Deus uenit ad uterum virginis, & aduentu ſuo munus ei largiẽs fecunditatis, ſine ſorde libidinis humanam ſibi naturam potenter atq. ineffabiliter adunauit tanto vinculo vnitatis, vt perſona uerbi fieret perſona carnis, & deinceps vna uerbi perſona eſſet & carnis. Ideo dicere nullatenus poſſumus vnũ de trinitate, & vnum de humanitate, uel vnũ trinitatis, & unũ humanitatis; quia in Chriſto IESV perſonam propriam ſeparatim non habet humanitas, ſed perſona uerbi Dei, a quo ſuſcepta eſt, ipſa illa facta eſt propria. Diſtinguimus ergo naturas duas Chriſti in uocabulis, in officiis, non in perſonis. Ideo ſecurus dicit Apoſtolus, Nos autẽ
1. Cor. 1. praedicamus Chriſtum crucifixum, Iudaeis quidem

dem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis uero uocatis Iudaeis & Graecis Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Ecce Chriſtus crucifixus ipſe eſt Dei uirtus, & Dei ſapientia. Quare ergo non dicatur unus de trinitate paſſus? An Chriſtus Dei uirtus, & Dei ſapientia non eſt unus de trinitate? Sed hoc qui negat, aperte dicat etiam diuinitatem† filium non eſſe unum de trinitate. Si *f. filij* autem ſecundum diuinitatem Chriſtus unus eſt de trinitate, & ſecundum diuinitatem uirtus Dei eſt, & ſapientia; Chriſtus autem crucifixus virtus Dei eſt, & ſapientia; recte vtiq. dicitur, quia vnus de trinitate eſt paſſus. Nec mouere quempiam debet, ſi vere hanc ſententiam, ſicut a quibuſdam dicitur, Eutychetis protulit apocriſarius in Chalcedonenſi concilio. Saepe etiam per ignorantes loquitur ueritas. Patres autem noſtri in concilio poſiti ſenſum loquentis, non uerba cōſiderantes, nec illum propter hanc ſententiam pronuntiarūt catholicum, nec ipſam ſententiā catholicis tunc inſerere definitionibus uoluerunt, ne viderentur intellectum loquentis † adprobaſſe, quam uerba. *f. deſit, potius* Mirabiliter tamen ſpiritus ſanctus poſtea fideles admonuit etiam poſt hanc ſententiam reuinci Eutychianiſtas, in qua duarum plena eſt praedicatio naturarū, vt nequaquam† dicere, Si unus eſt *f. diceret* Chriſtus de trinitate, & trinitas unius eſt ſubſtantiae, Chriſtus autem Deus & homo eſt, vnius ergo ſubſtantiae. Chriſtus quippe & unus eſt de trinitate, & Deus & homo eſt, & non eſt unius ſubſtantiae, ne humanitas quoque, quam ſuſcepit,

con-

conſubſtantialis ſit trinitati, quod ſana doctrina condemnat. Recordor aliquando triplicem me intellexiſſe cauſſam, quae dubitare quoſdam de hac ſententia cogeret. Prima ſcilicet, ne quadam ſeparatione intercedéte alia eſſet trinitas, & alius qui unus eſſet de trinitate, ſicut alius eſt pater, alius eſt filius, quando de patre filius eſſe dicitur. & alia ciuitas, aliuſq. homo qui de ciuitate eſſe narratur. Sed & pater quamuis habendo filium pater ſit, ipſo tamen patris nomine non ſe eſſe filium monſtrat. & ideo dum de patre eſſe filius dicitur, alter eſſe pater, alter eſſe filius intimatur. & ciuitas hominum eſt multitudo, non homo. & ideo dum de ciuitate quiſpiam dicitur, alter ipſe eſſe, altera ciuitas inuenitur. Trinitas autem, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus eſt. ideo ſecurus dicis, Filius vnus eſt de trinitate. Nec poteſt eſſe alius filius, & alia trinitas; quia ſine filio nulla eſt trinitas. Secunda uero cauſſa dubitationis videtur, nolentibus dicere unum de trinitate paſſum, ne diuinitas ſubſtátia fieri paſſibilis videatur. Sed hoc inpoſſibile & auribus & mentibus catholicis ita ſemper apparet, vt ſuſpicari hoc malitia potius quam cautela ſit. maxime quoniá dum vnus de trinitate dicitur paſſus, & trinitas perſonarum habeat † ſignificationé, cuius facile apparet propter unam perſonam† uerbum paſſibilis carniſq. paſſibilis, vnum de trinitate paſſum pronuntiari. Tertia uero dubitationis cauſſa eſt, ne dicentibus, Vnus de trinitate paſſus; inquiſitor acerrimus dicat, Quid vnus? & reſpódentibus, Filius; iterum dicat,

f. diſtinctionem, f. verbi inpaſſibilis, carniq. paſſibilis

121
dicat, Ergo ſi unus eſt filius de trinitate, vel unus eſt trinitatis, filiorum eſt trinitas, aut trinitatis eſt filius. reſpondentibus, Deus; dicat, Quomodo eſt quiſpiā vnus Deus de trinitate, cum non ſit unus Deus, niſi trinitas? Huic autem dubitationi facile occurritur, ſi quid ſit trinitas conſideremus. Trinitas enim (quod ſaepe dicendum eſt) perſonarū eſt trinitas. Quid ergo trinitas, niſi tres perſonae? Quae ſunt tres perſonae, niſi pater, filius, & ſpiritus ſanctus? In hac ergo trinitate neq. patres tres inuenis, neq. filios tres, neq. ſpiritus ſanctos tres. & propterea ſecurus dicis, Vnum de trinitate filium; quia non eſt in trinitate filius niſi vnus, cuius perſonam ſignificantes dicamus, Vnum de trinitate paſſum. quia ipſe tantum rite creditur paſſus, qui cum eſſet vere & proprie Deus, vere & proprie factus eſt homo, vt non inmerito uere & proprie mater Dei beata Maria credatur. ex Maria enim ſemper † nec humanitas naſci potuit ſine diuinitate. Fruſtra expaueſcit quiſquis aeſtimat conſubſtantialem diuinitati matrem futurā, ſi ueraciter & proprie Maria mater fuerit Dei. Profecto enim quia ueraciter & proprie generanti ſemper eſt conſubſtantialis ille qui naſcitur, accepit ab ea Deus vnde ei fieret conſubſtantialis, & ſic ex ea naſci dignatus eſt. Ita igitur proprie, ſicut ueraciter, Maria * diuinitatem filii genuit, ſed incarnatam. Sine carne enim diuinitatem ſempiternam generare nō poſſet homo mortalis. Quid autem proprie genuit? Manifeſte genuit, conteſtantibus ſignis & virtutibus Deum eſſe, qui ex ho-

f. deeſt, virgine

*

mine naſcitur. Quid eſt proprie genuit? Ipſa eſt materiam carnis, ſecundum quā † generatur, operante quidem ſpiritu ſancto, verumtamen ex ſuis viſceribus tribuit; & ideo quem ſic naſci oportuit, etiam proprie genuit. Quiſquis autem putat aut dicit ex vna ſubſtantia generari nullatenus potuiſſe ſubſtantias duas, veraciter dicit, ſi ſeparatim generatas audierit. Nunc uero in magno illo & mirabili ſacramento, quod manifeſtatum eſt in carne, * diuina ſubſtantia ſecundum humanam ſubſtantiam proprie nata eſt; quia non ſeparatim nata eſt, nec humanitatem proprie natam ſibi diuinitas adunauit, ſed adunando eam ſibi proprie nata eſt. Dicam adhuc planius pro captu infirmitatis meae, ſi remoueat Deus veritas tenebras falſitatis a luce huius diſputationis. Proprie eſt nata de patre diuinitas pura, proprie * eſt nata de matre eadem incarnata diuinitas. Et hoc diſtat inter unius filii Dei duas generationes, quod in diuina generatione nulla fuit humanitas, in humana generatione adunata fuit humanitati proprie naſcenti diuinitas. Si enim dixero, vel dicere voluero, Maria ſemper virgo proprie genuit humanitatem, nō proprie genuit diuinitatem, uidebitur ſub aliquo modo hominem purum genuiſſe, quem nullo modo ita genuit, quia verbū † caro factum proprie genuit. Recte ergo, quantum arbitror, dicimus & confitemur, Maria ueraciter eſt mater Dei Chriſti, ut † eſſet ſuſpicio phantaſiae. Recte etiam confitemur, Maria proprie mater eſt Dei Chriſti, vt nullatenus hominem purū qui

ſ. generaretur — *ſ. carnem* — *ſ. ceſſet, uel deeſt, nullatenus*

qui pro meritis operum bonorum poſtea perhiberetur in Deũ, uel ſuperueniente in ſe filio Dei, vocari aut efficiɫ inquireret Deus; ſed Deum ſine initio, ex certo initio hominẽ factũ concepiſſe & genuiſſe credatur. Inueniri poteſt plane alius conueniens modus, quo ſine ſcandalo haec ſententia proferatur, ſi ita vnusquiſq. dicat; Maria proprie mater Dei Chriſti, vt ſingulare hoc caeleſtis operationis beneficium nõ videatur commune cum ceteris. Ipſe enim ſaluator in euangelio nuntiantibus ſibi, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quaerẽtes te; Quis, inquit, mater mea, aut qui ſunt fratres mei? Et extendens manum in diſcipulos, ait, Ecce mater mea & fratres mei. & omnis qui facit voluntatem patris mei qui in caelis eſt, hic meus frater, & ſoror, & mater eſt. Omnis ergo faciens uoluntatem eius, pater eius, mater eius eſt. Sed Maria ideo proprie mater eius, quia naſcẽdo de ea ſecũdum carnẽ, factus eſt filius eius. Multae mulieres Deum timẽtes parturiunt Deũ Chriſtũ mente, non carne; ſola autem Maria Deum Chriſtum parturit etiã carne, & ideo ſola proprie mater eſt Dei, quia nulla alia ſic mater eſt Dei. Beatus apoſtolus dũ Romanis ſcriberet, ait; Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio non pepercit, ſed pro omnib. tradidit illũ. Dicat ergo mihi aliquis, vtrum proprius filius Dei patris, ipſe eſt proprius filius virginis matris. an forte non habuit Maria proprium filium, quem Deus habet filium propriũ? Sed & Maria habet proprium filiũ, quia genuit, non adoptauit, & illũ

f. inciperet · *Mat. 12.* · *Rom. 8.*

habet proprium filiũ, quem habet Deus propriũ filium, quia duos filios numquam fides catholica praedicat. Reſtat ergo, vt ſi Deus Dei proprius filius, ipſe eſt etiam matris virginis proprius filius, proprie eum genuerit. alioquin ſi illa proprie nõ genuerit, nec ille proprius eſt filius. proprius eſt autem, ergo illa proprie genuit; verumtamen ſecundum humanitatem, ſecundum quam potuit Deus naſci. Supereſt nunc in concluſione huius voluminis eiſdem duab. ſententijs, de quibus inter ſe diſputantiũ fratrũ prolixa fit altercatio, ne qua remanere vel ſuſpicioſis videatur ambiguitas, dare quandam fidei regulam, qua praecedente ſimplicitas loquentium manifeſtetur, & audiẽtium remoueatur ſcandalum. Dicturus ergo vnũ de trinitate paſſum, prius adferat omnipotentis Dei vnã ſubſtantiam, tres eſſe perſonas. ex quibus vna perſona, id eſt filius, Deus permanens, homo factus & natus & paſſus ſit, neq. patre, neq. ſpiritu ſancto pariter incarnato; quãuis opus noſtrae redemptionis tota fuerit trinitas operata. Sic autẽ paſſum eſſe filiũ fateatur, vt credens intellegat, † nõ potius eum pati, niſi ipſa ſubſtãtia, quia Deus, & cum patre & cum ſpiritu ſancto vnus Deus eſt, ſed in illa, quã ſine patre & ſpiritu ſancto ſuſcepit ex matre. Sed ideo* diuinitatem dici paſſam fuiſſe, quia ipſius eſt caro quae paſſa eſt, & ad eius perſonam pertinet, quã cum patre & ſpiritu ſancto non creditur habere communem. Poſtquam uero & Deum Dei filium paſſum, & non in diuinitate ipſa paſſibilem factũ, ſed humanitate, qua paſſibi-

† f. nõ potuiſſe eũ pati in ipſa ſubſtantia, qua & cum patre &c.

*

paſſibilis fuerat, intellexerit paſſum, cõfiteatur nihilominus ipſius unius filii Dei domini IESV Chriſti duas eſſe naturas, vel ſubſtantias. & cum plenius haec pro modulo ingenii vel eloquii ſui inculcauerit, Chalcedonenſis decreta concilii, & Papae Leonis epiſtulã ſequi † nominibus profiteatur, ſuperadiciens, per incarnationem filii Dei non creuiſſe trinitatem, nec quartam trinitati acceſſiſſe perſonam, quia diuinitatis & humanitatis in Chriſto ſingulariter permanſit ipſa perſona: quod Neſtorius duos introducens filios negat; vt merito iam ſectatoribus eius fidelis catholici lingua reſpondens, ad remouendam quaternitatem dicat, Vnum de trinitate paſſum, quem tamen inſinuet ſecundum diuinitatem eſſe vnum de trinitate, ſecundũ humanitatẽ vero paſſum. Dicturus ergo vnũ de trinitate Chriſtũ, prius iſta quae diximus, dicat; maxime quando contradicentibus, aut male ſuſpicantibus loquitur, & aliũ nõ aedificat, qui cũ malo ſenſu talia putat inſtruere. Nolo praedicatorẽ verbi Dei teſtimonio tantum conſcientiae ſuae eſſe contentũ. perducere conetur ad cor aliorum, quid recte ac fideliter ſentiat, nec pigritia, nec ſuperbia reuocetur, tamquam inculcaret rem dubiam, donec omni careat ambiguitate. Sit multiloquus, quantũ neceſſitas coegerit, dum tamen obſcura breuitate neminem ſcandalizet. Similiter dicturus beatã Mariam vere & proprie Deum genuiſſe, prius illa omnia cõfitens, diuinitatem filii Dei iam de patre natam, nec naſci, nec proprie naſci adſerat potuiſſe, niſi carnem noſtri

f. non minus

generis, & animae rationalis ſubſtantiam, idest plenum hominem ſuſcepiſſet.neq. initium diuinitati per natiuitatem temporalem datum fuiſſe, ſed carni; cuius initium vel conceptio non fuit niſi conceptio diuinitatis. Prius enim confiteatur nec ea quae ſunt diuinitatis, poſſe ab humanitate, nec ea quae ſunt humanitatis, poſſe a diuinitate Chriſti ſeparari; ſed ſiue illud quod ſecundũ diuinitatem, ſiue illud quod ſecundum humanitatem dictum, geſtum, toleratum ve eſt, vtrique ſubſtantiae eius eſſe commune, propter vnã (quod ſaepe † inpiget inculcare) perſonam, quam praedicat rectae fidei praedicator; quamuis nouerit ſecundũ humanitatem de viſceribus matris proprie natã fuiſſe diuinitatem, ſecurus tamen dicit, Maria Deum proprie genuit, illum genuit, qui ſic homo creditur, vt Deus non negetur. Ille autem qui has dubitat proferre ſentẽtias, ſi cuncta quae ſolent ſub haeretico latere ſenſu, manifeſtis abſolutiſq. ſermonibus audierit refutari, careat ſuſpicionibus, omittat cõtentiones, & de cetero vnum de trinitate paſſum, uel Mariam proprie matrem Dei eſſe ſic accipiens, quomodo dicitur a catholicis, etiam ſi aliter hoc adfirmare nitantur haeretici, doctoribus orthodoxis aures ſimplices praebeat.

ſ. inpiget, pro, non piget.

EXPLICIT EPISTVLA S. FERRANDI contra Eutychianos, ad Anatolium Diaconum vrbis.

S. FER.

S. FERRANDI KARTHAGINIENSIS ECCLESIAE DIACONI

AD SEVERVM SCHOLASTICVM Conſtantinop. Epiſtula.

MAGNORVM virorũ mihi negotiũ conaris iniungere propter eos, qui Deum noſtrum IESVM negant vnum eſſe de ſancta & indiuidua trinitate, quid ſentiam delectatus audire. Sed hoc, fateor, ingenii mei puſillitas aut uix ualet, aut adſumere omnino nõ audet. Quis enim ego, aut qualis ego, cui liceat de dubiis rebus tutam proferre ſententiam, nouosq; ſermones in electionis auctoritate, utrum ſuſcipi debeant, recentiorib. definire temporibus? Vtinam mihi fide ſimplici, quam catholica per uniuerſum mundum docet eccleſia, ſic donet Deus eſſe contentum, vt omni, ſi fieri poteſt, huius vitae miſerabilis tempore orationi & ieiuniis uacans plangam cum puſillis fratribus meis delicta multa & grauia, ſiue quae iam doleo commiſſa, ſiue quae adhuc cogor ex carnis fragilitate committere. Beatum me profecto tunc exiſtimabo, quando poſitus in ſilentio monaſterii illum uerſiculum
pſalmi per momenta cantauero, Dixi cuſtodiam Pſ. 38.
vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Lo-

Digitized by Google

quantur & praedicent, quibus honor ſacerdotii docendi auctoritatem tribuit. nos diſcere parati ſumus, docere alios non praeſumimus. Interroga igitur vir prudentiſſime, ſi quid ueritatis cupis audire, principaliter Apoſtolicae ſedis Antiſtitē, cuius ſana doctrina conſtat †auditio ueritatis, & fulcitur munimine auctoritatis. Interroga perplurimos per diuerſa terrarū loca Pontifices, quibus ſcientia caeleſtium praeceptorum diuinitus inſpirata famam grandem ſui cū ueneratione collegit. Iſtos ſine dubio & ad diſputādum idoneos, & ad ſuadendum frequenti exercitatione paratos, nec † vituperaueris ſi conſulas adhuc incertus, & † laudaris ſi ſequaris ueraciter† doctos. A me autē ſic † expete debitam caritatis, incurrere ſuadeas culpam trinitatis. Sufficit mihi, propter beati Petri manifeſtam ſentētiam, quae fidelibus cunctis generaliter loquitur, *Parati eſtote ad reſpondendum omni poſcenti uos rationem de fide & ſpe quae in vobis eſt; ſciſcitanti quomodo credamus, ilico reſpondere. Credere nos unum Deum patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum. patrem a nullo genitum, filium de patre unigenitum, ſpiritum ſanctum de patre ingenito, & filio vnigenito ſemper procedentem, ita vt hac beata trinitate, quam vnum diximus Deum, pater non ſit filius aut ſpiritus ſanctus, filius numquam ſit pater aut ſpiritus ſanctus, ſpiritus ſanctus nec pater ſit aliquando, nec filius; ſed pater ſolius filii pater ſit, vt filius ſolius patris filius, ſpiritus uero ſanctus patris & filii communiter ſpiritus. ſimul autem hi tres

ſ. iudicio

ſ. uitupe-raberis
ſ. laudaberis.
ſ. doctus
ſ. ſic expetēs debitū caritatis, incurrere &c.
In lib. m. ſ. ante uerbū, incurrere, eraſū aliqd eſt. incertum quid.
*1. Pe. 3

natu-

naturaliter vnus Deus. propter id, quod vnus
Deus, vnam habentes ſubſtantiã. propter id, quod
pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, tres perſonas.
propter id, quod Deus vnus, ſimul omnia inſepa-
rabiliter operantes. propter id, quod pater, & fi-
lius, & ſpiritus ſanctus, quaedam ſibi propria vin-
dicantes; ſicut generare ſolius patris, & naſci ſo-
lius filii, & procedere de ambobus, ſolius confite-
mur ſpiritus ſancti. ſicut patrem ſolum locutum
de nube; Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi *Mat. 3.*
complacui. filium ſolum de virgine natum, & a
Iohanne in Iordane flumine baptizatum, & ſpiri- *Ibid.*
tum ſanctum ſolum in columbae ſpecie deſcen-
diſſe. Olim quippe illos ueritas confutauit hae-
reticos, qui ſic vnum Deum trinitatem dicere vo-
luerunt, vt quem patrem fatebantur, ipſum ſibi fi-
lium, ipſum fingerent ſpiritum ſanctum. dum ſci
licet qui manens in caeleſtibus creaturae totius
pater fuit, protenſus in virginem, † & naſcẽdo in- *f. etiam*
ter homines filius fieret. rurſusq. diſpenſationis
humanae cõſummato myſterio ſuper Apoſtolos
in linguis igneis veniens, ſpiritus ſanctus vocare- *Act. 2.*
tur. Hoc errore conpulſi nõ filium Dei patris, ſed
patrem † credere crucifixum. vnde eos etiam pa- *f. credi-*
tripaſſianos appellari uetuſtas oſtendit. Ita igitur *dere*
propter unam ſubſtantiam Sabellius tres noluit
fateri perſonas, ſicut econtrario Arrius propter
tres perſonas, tres uoluit praedicare ſubſtantias.
Apoſtolica ſane eccleſia tres perſonas contra Sa-
bellium numerans, vnam vero ſubſtantiã uel eſ-
ſentiã contra Arrium vindicans ita meminit ſibi;

Audi

Digitized by Google

Deut. 6. Audi Iſrael, dominus Deus tuus, dominus vnus
f. trinus eſt. vt hic vnus Deus non ſit ſolitarius, ſed† trinitas, pater ſcilicet, filius, & ſpiritus ſanctus. Qua confeſſione praelata, magnum pietatis & mirabi-
1. Ti. 3. le ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatũ eſt in ſpiritu, apparuit angelis, praedicatum eſt gentibus, creditũ eſt in mundo, adſumptum eſt in gloria, ſubſequenti veneratione pandentes, ita pro redemptione humani generis humanam naturam credimus ſuſcepiſſe, vt ille qui in trinitate perfecta Deus vnigenitus permane-
Rom. 8. bat, hic ipſe ex Maria fieret primogenitus in multis fratribus. & hunc eundem quẽ genuerat Deus pater ante omnia tẽpora, ipſum generaret homo
Gal. 4. mater poſtquam venit plenitudo temporũ. Principaliter enim fides noſtra Chriſtum Dei filiũ ſic praedicat hominis filium, vt vnum dicat Dei & hominis filium. nec alterũ in diuinitate Chriſtũ veneretur, alterũ in humanitate, ſed quem in diuinitate, ipſum in humanitate. Propterea enim Deus factus eſt homo, quia non eſt alius Deus, alius homo, ſed omnino qui Deus, ipſe homo. & propter hoc, qui homo, ipſe etiam Deus IESVS Chriſtus dominus noſter. Manens enim Deus filius vna in trinitate perſona, venit ad virginem, nec ſibi aliã perſonam de ea adſumpſit, ſed
f. unitam aliam ſic † vnitatẽ perſonae ſuae ſuſcepit, vt perſona quae ſemper erat, naturam ſuſciperet carnis, haberetq. duas vna Chriſti perſona naturas. Nec ambigere oportet, quomodo credatur humana natura ex initio ſui Dei verbi habuiſſe perſonam, ſcientes

ſcientes quod non hominem formatum, neq. cõceptum, neq. vita ſua quadam vel in matris vtero viuere iam incipientem. Deus adſumpſit, ſed omnino antequam aliquid Maria conciperet, ante omnem formati, formandi, †ob hominis cauſſam Deus volens homo fieri, virginalis palatium ventris intrauit, & virtute diuinitatis munus largiens fecunditatis, adſumpſit ex ea, quam habere voluit, matrem, noſtri generis veram carnem, ex ipſa adſumptione conceptus, & natus. non vtiq. perſonã aliam ſuſcepit, quia non hominem paratũ inuenit, ſed naturam potius humanã, in qua ipſe Deus homo naſceretur, accepit. Habuit igitur humana natura, ex quo eſt creata, perſonã, ſed unam cum Deo, qui eam ſuſcipiendo creatus eſt. Tu proinde quiſquis huic fidei contradicis, oſtende mihi in Chriſto ſine diuinitate aliquando humanitatem, & tunc fatebor quod habuerit propriam etiã ſola humana natura perſonam. Quia vero diuinitas quidem uerbi Dei ſine humanitate fuit, humanitas vero ſine diuinitate numquam fuit, ideo habuit diuina natura perſonã, quam humanae naturae, quando eam ſuſcepit, indulſit, vt & natura ſuſceptrix, & natura ſuſcepta ſine vlla cõfuſione ineffabiliter adunata vnius crederetur eſſe perſonae, dum cuius eſt diuinitas, ipſius eſt humanitas, & cuius eſt humanitas, ipſius diuinitas. Et licet alia ſit diuina natura, alia humana, non ſit tamen alius Chriſtus, cuius eſt diuina natura, & alius Chriſtus, cuius eſt humana natura, ſed idem ſit vnus Chriſtus, cuius eſt humana & diuina natura.

ſ. deſit, naturã, uel cõceptionem, uel quid aliud.

Creari pro eo quod eſt gigni dicit.

Ex quo, id eſt, quoniã.

ra. Neque enim ſic in Chriſto, ſicut in prophetis
Iohã. 1. inhabitauit Dei verbum, ſed uerbum caro factum
eſt, vt habitaret in nobis. hic eſt dominus IESVS
Chriſtus. De nullo denique propheta, quamuis
ex perſona Dei multa ſaepius loquatur, ſcriptura
ſancta narrauit quòd eſſet ſuper omnia Deus. de
Rom. 9. Chriſto autem fiducialiter Apoſtolus clamat, Ex
quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſaecula. Si quis
enim negauerit Chriſtum Dei hominisq. filium
vnam habere perſonam, duos praedicat Chriſtos,
& ſi duplex adorandus vel colendus eſt Chriſtus,
non trinitatem, ſed quaternitatem adorat. Si quis
iterum vnam Chriſti dicit eſſe naturã, & quamuis eum ex duabus negare non audeat, in duabus tamen ſubſtantiis confiteri ueretur aut dubitat; hic aut vnius naturae abolitionem, aut vtrarumq. adſeuerat confuſionem. Niſi enim de duabus vnam ſimul abſtulerit, aut utraſq. cõfuderit,
vnam quomodo praedicet non habebit. Hos ſcripturarum teſtimoniis, ut epiſtulae modus teneatur, breuiter refutantes, verba Saluatoris noſtri
primitus conſideremus, quibus fixam regulã di-
f. dixit, uini baptiſmatis tradens, hoc Apoſtolis ſuis † di-
Mat. 28. cens; Ite, & baptizate gẽtes in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Illos enim qui putant Chriſtum vnam non habere perſonam, interrogo; No-
f. deeſt, filio, minato in baptiſmate † ſi non eſt una Dei hominisq. perſona, quae perſona nominatur? Si dixerint, Filii Dei; nec hunc eſſe cõfitentur filium hominis, quem filium Dei; ergo omnis a regenerationis

127

tionis ſacramento gratia mediatoris aufertur. Vnus eſt enim, ſicut dicit Apoſtolus, mediator Dei & hominum homo Chriſtus IESVS. Et ſi (quod abſit) nominato in baptiſmate filio, ſola filii Dei perſona nominatur, & perſona filii Dei hominis non cõmemoratur, mediator non nominatur. Et quomodo ſine mediatore pater reconciliatur? Aut ſi forte non reconciliatur, vt quid baptiſmus dicitur? Si autem reconciliatur, per mediatorem reconciliatur. Si per mediatorem recõciliatur, mediator iſte non eſt tantum Deus, neq. tantum homo, ſed Deus homo, vt iungat hominem, habens in vna eademq. perſona cũ Deo diuinitatem, cum hominibus humanitatem, & propter hoc mediator. Nam ſi alter fuerit Deus, alter homo, id eſt aliam perſonam habuerit Deus Chriſtus, aliam homo Chriſtus; nec perſona illa Chriſti, quae habet cum Deo diuinitatẽ, mediator noſter, quia non nobiſcum habet humanitatem; nec perſona filii hominis, quae nobiſcum habet humanitatem, mediator noſter eſt, quia nõ habet cum Deo diuinitatem. Proinde ſi cum baptizamur, illam tantummodo perſonam quae habet cũ Deo diuinitatẽ, nominamus, † & quomodo ſine mediatore reconciliamur? Reſtat ergo, vt ſi nominato in baptiſmate filio mediatorem nominare volumus, ipſum filium non diuidamus, ſed hunc eſſe Deum, †quem hominem confitentes, negatores vnius perſonae ueraciter confundamus. Alioquin quomodo verum erit, quia quicumque baptizamur in Chriſto, in morte ipſius bapti-

1. Ti. 2.

f. ct, delendum

f. atque

Rom. 6.

Google

baptizamur, ſi quando filium in baptiſmate nominamus, non vnam perſonã Dei hominisq. ſed perſonam ſolam filii Dei ſine perſona filii hominis nominamus; quãdo ſi uere fuiſſent duae perſonae, ad commemorandam mortem Chriſti, in qua nos baptizari docet Apoſtolus, perſona filii hominis commemorari debuerat? Secundum hominem enim mori potuit Chriſtus. Sed ſi illi qui perſonam vnam negare conantur in Chriſto, ne excludant incarnationis a baptiſmate ſacramentum, nominato filio perſonam filii hominis adſeuerant nominari; non ergo in vnito trinitatis nomine baptizamur: neque enim trinitas poteſt dici, vbi Deus Dei filius non nominatur, ſi perſona tantum filii hominis inculcatur. Vt ergo trinitas tota in baptiſmate nominetur, & mediatoris gratia non ſileatur, & mortis Chriſti cõmemoratio renouetur, vnam Chriſtus habere perſonã ueraciter agnoſcatur, vt nominato in baptiſmate filio, haec vna perſona nominari intellegatur, de qua
2. Cor. 2. dicit etiã Paullus vas electionis; Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſti. Quae perſona totum habens quod eſt Dei, totum habẽs quod eſt hominis, veraciter di-
Iohã. 3. cit quod Iohãnes euangeliſta commemorat; Nemo aſcendit in caelum, niſi qui de caelo deſcendit, filius hominis qui eſt in caelo. Quomodo enim nemo aſcendit in caelum, niſi qui de caelo deſcendit, ſi non eſt vna perſona Chriſti, qui deſcendit, & aſcendit? Nonne ſi duas habere perſonas putetur, alia erit ſine dubio perſona ſuſce-
ptrix

ptrix, alia ſuſcepta? alia quae eſt de Deo patre nata, alia quae eſt Dei filio, quãdo incarnari voluit, adunata? Et ſi ita eſt, ſuſceptrix perſona deſcendit, vt aſcenderet perſona ſuſcepta, & iam falſum erit, Nemo aſcendit in caelum, niſi qui de caelo deſcẽdit. *Ibid.* Deſcendit enim perſona filii Dei, & aſcendit perſona filii hominis, ac ſic non illa quae deſcendit, aſcendit. Hoc ſecundum prauitatem malae intellegentiae eorum, qui duplicãt Chriſtum, diſputandi neceſſitas compulit loqui. Ceterũ ideo uere nemo aſcendit in caelum, niſi qui de caelo deſcendit, quia una eſt aſcendentis deſcẽdentiſq. perſona, ſecundum naturam diuinitatis inclinante miſeratione deſcendens, ſecundum naturã humanitatis cum trophaeo inmortalitatis aſcendẽs. Huic enim rei teſtimonium dans gentiũ doctor, aperte ponit; Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit. *Eph. 4.* ipſe plane, non alius. Et ſi non alius, una prorſus eadem inſeparabiliſq. perſona, de qua recte dicitur; Nemo aſcendit in caelum, niſi qui de caelo deſcendit. *Iohã. 3.* & propter quam tardis mentibus inculcandam rectiſſime ſequeretur, Filius hominis qui eſt in caelo. *Ibid.* Hic enim quaero, ſi nõ eſt una Dei hominiſque perſona, quomodo dicit, Filius hominis qui eſt in caelo, quando adhuc nec dum paſſus loquebatur in ſaeculo? Quomodo eſt, inquam, quomodo eſt in caelo filius hominis ante mortem crucis, ante gloriam reſurrectionis, ante triumphum aſcenſionis, niſi quia adhaeſit ad vnitatem perſonae filii Dei, qui numquam receſſit ex caelo? Et ideo eſt filius hominis in caelo, quia

ibi eſt ſemper filius Dei, qui factus eſt filius homi nis. Mirum quippe, mirum, niſi intellegatur, ap-

Ibid. paret. Dicit dominus, Nemo aſcendit in caelum, niſi qui de caelo deſcendit. & quaſi interrogaret aliquis, Quis eſt iſte? cōfeſtim ſine dubitatione reſpondit, Filius hominis qui eſt in caelo. O domi-

Iohā.1. ne IESV, in principio uerbum, & uerbum apud Deum, & Deus uerbū, nonne antequam deſcenderes, & uerbū caro fieres, & habitares in nobis, Deus tantum fuiſti patri & ſpiritui ſancto cōſubſtantialis, atq. una in trinitate perſona? Quomodo ergo nunc ais, Nemo aſcendit in caelū, niſi qui de caelo deſcendit, & ſtatim perſonam deſcendentis inſinuans ſequeris, Filius hominis qui eſt in caelo? Quomodo deſcēdit filius hominis antequā tu

f. quoniā fieres filius hominis, niſi † quomodo tu qui eras ab initio filius Dei, tu Deus vnigenitus, tu una in trinitate perſona, factus es filius hominis, & ſic factus es filius hominis, vt non altera eſſet perſona tua, altera filii hominis? Haec denique vna commendatur quando phariſaei interrogantur

Mat. 22 a Chriſto; Quid uobis uidetur de Chriſto? cuius filius eſt? Et reſpōdentibus, Dauid; dicit IESVS, Quomodo Dauid in ſpiritu uocat eū dominum,

Pſ. 109. dicens, Dixit dominus domino meo, ſede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedū tuorū? Dauid enim uocat eum dominū, & quomodo filius eius eſt? Ibi phariſaei quidē coniuncti ſunt & humiliati, ſed nos tamen ſi pie quaeramus, admoniti. Quare filius dicitur dominus Dauid, niſi quia dominus Dauid, ipſe factus

eſt

eſt filius Dauid? Nam profecto ſi non eſſet vna Chriſti perſona, non poſſet eſſe filius Dauid, dominus Dauid. Sed ideo eſt filius Dauid, dominus Dauid, quia perſonam quam habet dominus Dauid, ipſam habet filius Dauid. Haec vna perſona, poſtulante Philippo, & dicente; Domine, oſtende *Iohā. 14* nobis patrem. Cum enim Philippus non uideret oculis carnalibus niſi hominē, cui loquebatur, audiuit ſibi ore hominis dici; Qui me videt, videt & *Ibid.* patrem. Alioquin ſi non eſſet vna Dei hominisq. perſona, non diceret, Qui me videt, iam viſus in carne, videri adhuc volens in diuinitate; ſed diceret potius, Qui videt Deum meum, videt perſonam Dei mei. Quid eſt autem dicere videnti ſe, Qui videt me; niſi dicere, Ego ſum qui videor, ego qui non uideor? Et qui me iam foris carnaliter videt, ſi videt intus ſpiritaliter, non alterum, ſed me hic profecto qui ſic videt, me videt, & patrē? Et ſequitur ſtatim; Ego in patre, & pater in me. *Ibid.* Quando diceret caro mortalis, Ego in patre, & pater in me; niſi ipſe propter humanitatem perſonae eſſet Deus inmortalis, qui crucifigendus fuerat homo mortalis? Audi eum adhuc vnius eſſe veritatem perſonae modis pluribus allegantem, cum interrogaret diſcipulos ſuos, Quem me, in- *Mat. 16.* quit, dicunt eſſe homines filium hominis? Poſt opiniones multas & varias hominum, quibus alij Heliam, alij Hieremiam, alij Iohannem Baptiſtā, alij vnum ex prophetis opinabantur eſſe Chriſtū Dei, dominum prophetarum, diſtinguere ſe dominus a famulis volens, vnumq. ſe Chriſtum in-

Ibid. culcare uidentibus cupiens, Vos autem, ait, quem me eſſe dicitis? Reſpondit Petrus; Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Hic ſi una perſona filij Dei & filij hominis non fuiſſet, quomodo beatus Petrus appellante ſe Chriſto filium hominis, velut contradicere auderet, Tu es Chriſtus filius Dei uiui? Chriſtus dicit, Me filium hominis; Petrus dicit, Tu es filius Dei uiui. Si non eſt una Chriſti perſona, de alio Petrus interrogatur, alium confitetur. Interrogatur, Quem me eſſe dicunt homines filium hominis? & reſpondit, Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Sed ſi beatus Petrus numquã meruiſſet magiſtri ſermone laudari, niſi ipſum cõfiteretur,† de quo interrogabatur, a quo ei diceret, tu a quo audieras me. Ipſe eſt filius hominis, qui eſt filius Dei uiui. De quo Paullus ad Hebraeos ſcribens, ut unius eum perſonae ſemper oſtendat, ita ait; IESVS Chriſtus heri & hodie, ipſe eſt & in ſaecula. Vbi ipſe quod ſemel poſuit, etiam ter intellegi voluit, tamquam diceret; IESVS Chriſtus ipſe heri, ipſe hodie, ipſe & in ſaecula. heri, antequam acciperet carnem. hodie, quando iuxta uaticinium Hieremiae prophetae, Hic Deus noſter, & non aeſtimabitur alius abſq. illo. qui inuenit omnem uiam ſcientiae, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt haec in terris uiſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Siue modo, quando ſedet ad dexteram patris in ſaecula, ſiue quando iudicare uenturus eſt uiuos & mortuos, ſicut omnis eccleſia in ſymbolo confitetur, ſemper ipſe, numquam alius. Carnem quippe ſu-

ſci-

f. de quo interrogabatur? a quo ei diceretur, Tu? a quo audieras, Me? Ipſe &c.

Hebr. 13

Baruc. 3

Apoſt. Symb.

Verba haec in Hieremia non habentur, sed in 3. cap. Baruch. quae mutatio in monimentis priscorum patrum frequens reperitur. mos enim iste apud illos inualuit, ut Hieremiae tribuerent quae Baruch eius scriba conscripsit.

ſcipiendo, naturas adunauit, non perſonã dupli-cauit. Naturas plane adunauit ſine cõfuſione permanentes,& in ſaecula permanſuras. Sic enim adunauit, vt nec diuinitas in humanitatem mutaretur, nec humanitas a diuinitate abſorberetur; ſed utraq. natura incolumis cuſtodita ſuis officijs uteretur, ſuis operibus agnoſceretur, ſuis nominibus uocaretur, uerumtamen perſonis proprijs non diſtingueretur. Non ſic enim adunatae ſunt duae ſubſtantiae, diuina ſcilicet & humana, ut fieret vna ſubſtantia, ſed vt eſſet vnius perſonae, atq. ex eis, & in eis unus ſemper exiſteret Chriſtus. Abſit enim, vt dũ unã cogit ueritas praedicare perſonã, duas audeamus negare naturas. Si enim creator factus eſt creatura, ſi uerbũ factũ eſt caro, ſi Deus habitu inuẽtus eſt ut homo; nec creator creari, nec uerbum caro fieri, nec Deus eſſe potuit homo ſine alterius ſuſceptione naturae. Et ſi altera eſt natura ſuſcepta, duae ſunt profecto naturae, nõ una. Sed ſi ex duabus facta eſſe adſeritur una, quae facta ſit, debet primitus dici. Quamuis enim ex duabus ſubſtantijs vna aliqua uix ualeat fieri ſine ambarum confuſione, aut unius abolitione; tamen quotiens ex duobus fit aliquid unum, noua res fit. & ſi noua res fit, nouum neceſſario naturae nomen exiſtendo nouiter ſumit. Verbi gratia, Alia eſt in nobis natura animae, alia corporis. illa ſpiritalis, iſta terrena, illa inuiſibilis, iſta uiſibilis. Et quia ex his duabus una eſt facta natura, nouum naturae nomen indepta eſt, ut diceretur homo. Separatim enim dicitur anima, ſeparatim corpus.

Iohã. 1.
Phil. 2.

nec anima poteſt nuncupari corpus, nec corpus poteſt nuncupari anima; ſimul autem corpus & anima recte nuncupatur homo. Nec natura animae eſt natura corporis, nec natura corporis eſt natura animae, ſimul autem conſtans ex natura corporis & animae, una eſt humana natura. Proinde ſi diuina natura & humana confirmantur unam feciſſe naturam, † inueniatur, & numquam naturam quae nec diuina appelletur, nec humana, ſed ſicut noua, ita nouo nomine nuncupata, nullus plane† tergiuerſatur, & unius naturae contētioſus adſertor in huius articulo propoſitionis, naturae quam ex duabus unam fingit, nouum nomen adponat, & eam Chriſtum† dicere dicat, quia Chriſtus nomen officij eſt, non naturae. ab unctione enim Chriſtus. unctio uero temporalis diſpenſationis indicium, non ſubſtantiae uidetur eſſe uocabulum. Ille enim qui ex duabus factā credit unam, (ſaepe dico) dicat, quam unam. Eſt enim una, nec diuina dici poterit, nec humana, ſed quocumque alio nomine, quod nomen ſi quis inuenerit, naturae unius adſertor tolerabiliter erit. Ego tamen ualde metuo unius naturae profeſſionem confidentes adſumere; quoniam ſi una eſt natura Chriſti, aut tota erit aequalis patri, aut tota patre minor. ſi tota aequalis, ſecundum quam

f. inueniatur nomē, at numquam natura inuenietur, quae &c.
f. tergiuerſetur.
f. delendū, dicere.

Iohā. 14 dicit, Pater maior me eſt? ſi tota minor, ſecundum
Iohā. 10 quam dicit, Ego & pater unum ſumus? aut inpaſſibilis, aut paſſibilis. ſi inpaſſibilis, ſecundum quid dicitur Chriſtus paſſus, mortuus, crucifixus? ſi paſſibilis, aut Chriſtus iam unam naturam non

habe-

Digitized by Google

habebit cum patre, ut ſegregetur a paſſionib. eius Deus pater;aut ſi haec una natura, quam habet cũ patre communẽ, paſſibilis erit, propter quae paſſibilis erit? & iã non catholici Chriſtiani,ſed haeretici gloriabuntur patripaſſiani. Addo adhuc,ſi una eſt natura Chriſti,aut inuiſibilis adſeritur,aut uiſibilis. ſi inuiſibilis,quam uiderunt qui crucifixerunt? quam uiderunt Apoſtoli uſq. ad tactum? quam uidendam promiſerunt angeli, dicentes; Sic ueniet,quemadmodũ eum uidiſtis euntem in caelum?Sed ſi uiſibilis,quid uolebat dilectori ſuo in futuro manifeſtare,quando dicebat; Et ego diligam eum,& manifeſtabo ei me ipſum; iam manifeſtatus ſecundum carnem? Aut cur male clamat euangelium, Nemo nouit filium, niſi pater? Sine dubio enim quod uidemus,nouimus. & nemo poteſt dicere nõ ſubiacere notioni, quẽ ſubiacere cõfeſſus fuerit uiſioni.Mouetur adhuc quaeſtio, Si una eſt natura Chriſti, aut ubique diffuſa eſt,aut localis.ſi ubiq.diffuſa,quare uerba ſymboli ſic recitamus, Tertia die a mortuis reſurrexit, aſcendit ad caelos,ſedet ad dexteram patris?Quis reſpondebit mihi,ſi ubiq. diffuſa eſt natura Chriſti,quomodo aſcendit in caelos? ſi ubique diffuſa eſt,quomodo ſpecialiter de ea dicitur,Sedet ad dexterã patris? Sed ſi localis eſt, certe ſapientia Dei, quae eſt Chriſtus, attingit a fine uſq. ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter, & ubique eſt, †quod recedens a diſcipulis ſuis ſecundũ praeſentiam carnis,Ecce ego,ait, uobiſcum ſum uſque ad conſummationẽ ſaeculi. Erubeſcamus ergo duas nega-

Act. 1. *Iohã.* 14 *Mat.* 11 *Symbolũ Apoſt.* *Ibid.* 1.*Cor.* 1 *Sap.* 8. *f.quae* *Mat.* 28

negare naturas, ut in uno Chriſto appareat quae natura ſit aequalis patri, quae minor patre; quae paſſibilis, quae inpaſſibilis; quae viſibilis, quae inuiſibilis; quae vbiq. diffuſa, quae localis, dū tamen unus ſit Chriſtus, & aequalis & minor, & inpaſſibilis & paſſibilis, & inuiſibilis & viſibilis, & vbiq. diffuſus & localis; totus aequalis, non totū aequalis; totus minor, non totum minor; totus inuiſibilis, inpaſſibilis, ubiq. diffuſus, ſed non totum. Hic uero ſi requiras, quid eſt, totum Chriſtus? reſpondeo, Verbum Dei, anima rationalis, & caro. Siue enim uerbum dicas, totus eſt Chriſtus, ſed non totum, niſi adhibeas animam rationalem, & corpus. Siue animam rationalem dicas, totus eſt Chriſtus, ſed non totum, niſi adhibeas uerbum, & carnem. Siue carnem dicas, totus eſt Chriſtus, ſed non totum, niſi adhibeas verbum, & animam rationalem. Totus ergo Chriſtus ubiq. eſt ſecundū uerbum, ſed non totū ubiq. eſt, quia non eſt ubiq. anima rationalis & caro, cum quibus eſt totū totus Chriſtus. Apud inferos fuit ſecundum animā rationalem, ſed non totū, quia caro ibi non fuit, cum † quo totū eſt. Totus Chriſtus in ſepulchro fuit ſecundum carnem, ſed non totum, quia anima rationalis ibi nō fuit, cum † quo eſt totū. Verbum tamen Dei & cum anima ſua apud inferos, & cum carne ſua in ſepulchro fuit, quia naturaliter ubiq. diffuſum, nec animae ſuae, nec carni ſuae aliquando defuit. Siue igitur uerbum, ſiue anima rationalis, ſiue caro ſignificetur, totus Chriſtus ſignificatur, ſed non totum. Neq. enim erit totum, niſi

ſ. qua

ſ. qua

niſi ſimul uerbum, anima rationalis, & caro. Quare autem uerbum totus Chriſtus, & anima rationalis totus Chriſtus, & caro totus Chriſtus, niſi quia una eſt uerbi, animae rationalis, & carnis perſona? Quare iterum uerbum ſine anima rationali & carne non totum Chriſtus, aut anima rationalis & caro ſine uerbo non totũ Chriſtus, niſi quia alia eſt uerbi, alia rationalis animae carnisq. natura? illa diuina, iſta humana. illa ſimplex, iſta compoſita; cum tamen una ipſa Chriſti perſona, quae duas, diuinam & humanam, ideſt ſimplicẽ & compoſitam uidetur adunare ſubſtantias, non ſit compoſita, ſed in ſingulis ſimplex, & in utriſque ſimplex, & ità ſimplex, ſicut fuit antequam in ſua unitate ſuſciperet humanam naturam, ut haberet deinceps ſubſtantias duas, unam ſicut diximus, ſimplicem, aliam uero compoſitam. Sed quid iã pluribus inmoramur? De incarnatione Chriſti haec eſt fides mea, per quã fateor, ex duabus, & in duabus ſubſtantijs unam Chriſtũ habere perſonam. Nec moueat, quomodo potuerit habere duas una Chriſti perſona naturas, cũ uideamus diuinitatis unam ſubſtantiam tres habere perſonas. Si enim mihi dicat aliquis, In Chriſto oſtende mihi ſecundum numerum naturarum, numerum perſonarum; reſpondebo intrepidus, Oſtende mihi etiã tu in deitate ſecundum numerum perſonarum, numerum naturarum. Si enim non poteſt eſſe natura ſine perſona, poterit eſſe tamen perſona ſine natura. Sed ſi dicitur in trinitate omnes tres perſonas unam habere naturam, quia illa una natura

omnium trium eſt perſonarum; ita ego in Chri- ſto dicam utraſq. naturas unam habere perſonã; *f. delendũ, quia* quia illa ſignificans exiſtere, cuius eſt, † quia alium diſtinguit ab alio. Vnde rite perſonarum duarum in Chriſto uideretur quiſpiam exſurgere praedicator, ſi Deus ille non fuiſſet homo, aut homo ille non fuiſſet Deus, alium ab alio ſua diſtinguente perſona, dum ſecundum ſuperioris intellectum definitionis proprietate incommunicabili ſic unũ Chriſtum perſonam diuinitatis ſignificaret exiſtere, ut eũ ab alio, qui in humanitate credendus fuerat, ſepararet. Verumtamen abſit hoc a fidelibus mẽtibus, longe fiat a Chriſtianis diſputationibus. Proinde illi quos negare adſeris dominũ noſtrũ IESVM Chriſtũ unum eſſe de ſancta & indiuidua trinitate, ſi fatentur dominũ noſtrum IESVM Chriſtum Deum eſſe, Dei filium, factũ hominis filium, & ideo nominato domino IESV Chriſto non hominem purum, ſed diuinã ſimul & humanam ſubſtantiam nominari. ſi fatentur Deum trinitatem, patrem eſſe, & filium, & ſpiritũ ſanctum, & hunc filium, ſine quo trinitas numquam fuit, & quo carnem ſuſcipiente manſit trinitas, ſicut ſemper eſt trinitas, ex initio incarnationis ſuae ipſum eſſe intellegunt dominum IESVM Chriſtum, quid ad nos, quibuslibet uerbis rectã praedicent fidem? Videndum potius reor & conſiderandũ diligentius, cur dominus IESVS Chriſtus unus eſſe de ſancta & indiuidua trinitate nimis caute a quibuſdã negetur. Tribus enim modis, quantũ mea fert opinio, ſententiae huius ſu-

ſpecta

ſpecta redditur propoſitio. Primus modus eſt, ne ideo dominus IESVS Chriſtus unus eſſe de ſancta & indiuidua trinitate praedicari putetur, ut alius ipſe, alia trinitas, de qua unus eſſe dicitur, inculcetur. uelut cum de patre eſſe filium credamus. Alius eſt

Reliqua deſiderantur.

Digitized by Google

S. FERRANDI KARTHAGINIENSIS ECCLESIAE DIACONI

AD SANCTVM FVLGENTIVM Ruſpenſem Epiſcopum Epiſtula, De quinq. quaeſtionib.

f. ſuſpiciendo
f. multa volui adfectu

DOMINO beatiſſimo & cum omni ueneratione† inſpiciẽdo, ſancto patri Fulgentio, Ferrandus diaconus in domino ſalutem. Saepe † multũ uolui effectum interrogare diſcendi; ſed abſentem magiſtrum frequentibus epiſtulis compellare, portitorum raritas ex itineris longinquitate prohibuit. Vnde nunc beneficio praeſentis occaſionis admonitus, in vnũ congeſſi quae potui, & reſponſione ueſtra melius dilatanda breuiter quaero, rogans obſecranſq. Chriſtum, a quo intus audis quod doceas foris, ut ueracitet dicas mihi,

Quaeſt. I.

Vtrum trinitas indiſſeparabilis propter ùnam eandemq. naturam, operationem atq. uoluntatẽ, dici debeat ſeparabiles habere perſonas; an etiã in perſonis ſit omnino inſeparabilis praedicanda.

Quaeſt. II.

Vel utrum Deus Dei filius ſicut dicitur natus, paſſus, mortuus, crucifixus; ita eius diuinitatem confirmare nos oporteat natam, paſſam, mortuam, crucifixam; quamuis ſiue Deus, ſiue diuinitas nominetur, ſola caro intellegatur mutabilis

134

lis atq. paſſibilis, ſecundum quam Deus aut diuinitas pati potuit, quod in ſua natura non potuit. Tertio adhuc requiro, utrum anima Chriſti ſuſceptricis deitatis plenam habet omnino notitiã; & quemadmodum ſe inuicem norunt pater & filius & ſpiritus ſanctus, ita idẽ filius ſemetipſum per id quod homo eſt in eo quod Deus nouerit, ex utraq. atq. in utraq. ſubſtantia totum capiens patrem. An fortaſſe ſicut oculis corporalib. Deũ ſpiritum minime uidet, ne non homini dignitas addita, ſed natura credatur penitus commutata; ſic rationalis animae, quamuis pio intellectu & corde mundiſſimo, non uideri neq. comprehendi omnem diuinitatis eſſentiam, ne quaelibet creatura inueniatur capere creatorem. Patere me obſecro iterum quaerere; uolo enim ſimul plura proponere, quia non eſt ubi ſingillatim de ſingulis percontemur. Vnum regnũ patris & filij & ſpiritus ſancti credimus & fatemur, ſimul eos dominari creaturis omnibus ſentientes. quare ergo in orationibus ſacerdotum per IESVM filium dominum noſtrum, qui tecũ uiuit & regnat in unitate ſpiritus ſancti, per uniuerſas paene Africae regiones catholica dicere conſueuit eccleſia? Tam quam ſolus filius cum patre poſſideat regnum in unitate ſcilicet ſpiritus ſancti, aut regnantes adunare, non ſimul regnare ſpiritus ſanctus intimetur. Reſponde ad haec rogo celeriter, & inculto eloquio de rebus ignotis conſulentem ſuauiſſimo melle caeleſtis paſce ſermonis. illud etiam diligenti expoſitione dilucidans, quid ſit quod Lucas Euan-

Quaeſt. III. *Quaeſt. IV.* *Quaeſt. V.*

Luc. 22. Euangeliſta cenam domini narraturus, prius eum dicit calicem accepiſſe, & diſcipulis diuidendum inter ſe continuo tradidiſſe, & tũ deinde accepto pane dixiſſe. Hoc eſt corpus meum; & accepto ſimiliter poſtquam cenauit calice, tunc dixiſſe; Hic calix nouum teſtamentũ eſt in ſanguine meo, qui pro uobis funditur. Numquid unus calix ſecundo eſt datus, an alius prius, alius poſtea? Et ſi ita eſt, ad cuius rei pertinet ſacramentum, ille, de quo maxime ceteri qui ſcripſerunt euangelia, tacuerunt? Noli quaeſo differre reſponſum, nec paratum animum longa exſpectatione ſuſpendas. Occupationum quippe ueſtrarum debemus mereri uel partem. Rogo etiam, ut librum de Regula uerae fidei relegendum nobis iubeas deſtinare, & epiſtulam ad Iohãnem Tharſenſem Epiſcopum, ubi de malefico quodam iudici non tradendo me mini pleniſſime diſputatum. Codices duos ſuſcepi, & infanti Hermiae propriũ reddidi. Iube etiã epiſtulam de Oratione, quam ad me hic poſitum mãdare dignatus es, iterum huc ſcriptam dirigere. Dum enim pro ſplendore ſui a multis quaeritur ad legendum, faciente noſtra obliuione, apud quem remanſerit ignoramus. Sanctos presbyteros, diacones, beatamq. congregationem ſupplex ſaluto. Deus noſter paternitatem tuam ad aedificationem noſtram conſeruare dignetur incolumem, domine pater. Amen.

Hic liber de regula uerae fidei eſt S. Fulgentiĳ, qui inter opera S. Auguſtino falſo adſcripta nominatur, De fide ad Petrum.

Inter opera S. Fulgentiĳ epiſtul. 4. ad Probam.

135

NE quid Ferrandi ſanctiſſimi uiri, optimiq. ſcriptoris omitteremus, eius quoq. poſt maiorum vigiliarum lucubrationes ad S. Fulgentium epiſtulam de uarijs per eam quaeſitis rebus adiectam curauimus, breuem quidem illam, ſed profecto ualde neceſſariam. quippe in qua ſecunda quaeſtio ad id quod ſaepe notauimus de Chriſti diuinitate, quam natam, paſſam, crucifixam hic auctor dicere ſolet, & quidquid eiuſmodi fuit, mire pertinet. Ea uero exſtat inter opuſcula S. Fulgentij nouiſſime a Plantino impreſſa. Quid autem ad ea Fulgentius, cuius hic noſter auctoritatem ſecutus eſt, quamq. accurate reſponderit, ſcire ſiquis uolet, ipſa illa ex editione cognoſcat. Sed & duo praeterea, quae Ferrando a ſuperiorum temporum ſummis uiris teſtimonia tribuuntur, poſtremo nacti, quo licuit ſcilicet loco ponimus.

ISIDORVS HISPALENSIS Epiſcopus in lib. de viris inluſtribus. Cap. XIV.

FErrandus diaconus Karthaginienſis eccleſiae ad Pelagium, & Anatolium Romanos diaconos conſulentes, utrum liceat damnare quemquam poſt mortem, reſcriptum edidit, id negans. Idem epiſtulas etiam ad B. Fulgentium miſit.

DOMINO MAGNIFICO, VIGILANTISSIMO PASTORI, ac praecellentiſſimo Mediolanenſi Archipraeſuli Anſelmo,

Nos minimae gregis ipſius ouiculae,& peculiares uernulae, pontificale decus, inenarrabile, inclytum uotis ſedulis inprecamur.

LAVDIBVS *praeferendum prouidentiae veſtrae, inclytae paſtor, acumen, eccleſiaſticis utilitatib. prouide ac ſollerter proſpiciens, & ad communem gregis ſibi commiſſi profectum interius ſemper exteriusq. decertans, noſtram quoq. paruitatem inter reliquos ſuorum famulorum praemonere frequentius,& ad potiora ſtudia incitare non abnuit, praecipiens omnimodis & iniungens, ut ſacrorum inſtituta canonum, quaecumq. ab ipſis Chriſtianae fidei primordiis ſanctae atq. catholicae eccleſiae magiſtri, Apoſtoli uidelicet, atq. apoſtolici uiri ad poſteritatis inſtructionem ſcriptis tradidere ſuis, coadunandi atq. coaptandi in unam formulā pro modulo ingenioli noſtri qualemcumq. diligentiam haberemus. Nos uero imperitiae, exiguitatis, atq. imbecillitatis noſtrae admodum conſcij, opus tam arduum nulla prorſus temeritate adgrediendum, nulla audacia praeſumendū duceremus, niſi ueſtri conpelleret cenſura mādati. praeſertim cum in hoc ipſo robuſtiores, perſpicacioresq. uiros tam Graecos, quamq. & Latinos certum ſit deſudaſſe. Nam in altero Ferrandus Karthaginienſis eccleſiae*

cleſiae

Digitized by Google

cleſiae diaconus, in altero autem Creſconius quidam eiuſdem operis imitator eccleſiaſticarum ſanctionum quandam uidentur feciſſe concordiã. Nobiſq. magnopere cauendum, ne forte identidem reſarciendo, aut conpilatorum, aut derogatorum denotemur infamia. Vt ergo ueſtrae praeceptioni, quae nos ſupra modum cogit, ueſtroq. ardentiſſimo amori aliquatenus ſatisfacere ualeamus, poſt diuinum praeſidium ueſtrae nobis ante omnia paternae benedictionis adeſſe precamur ſuffragium, quatenus inter alios ueſtrae dominationis alumnos, & ſi non de proprio, ſaltem de alieno labore, ueſtro prouidentiſſimo iudicio non penitus appareamus immunes. Ad exſequendum igitur noſtrae exiguitatis opuſculum, prout bonorum opifex dominus conferre dignatus fuerit incrementum, uniuerſas paternorum canonum, conciliorum, atq. decretalium paginas in duodecim partes inſtar apoſtolici ſtemmatis cenſuimus diſtinguendas, ita dumtaxat, vt ſua ſingulis partibus congruentia capitula praenotentur, quae propoſitae cauſſae uelut quidam ueraciſſimi teſtes euidens teſtimonium praeferant, atque auido lectori patulum inueniendi quod deſiderat, aditum oſtendant. Quem petimus moleſte non ferat, ſi de unaquaque re quid ſinguli magiſtrorum ſenſerint, non inprouide ſubiciamus; quandoquidem rata magis atque inconuulſa uidetur ſententia plurimorum iudicum auctoritate ſubnixa. Prima itaq. pars, &c

136

R O M AE

EXCVDEBAT. FRANCISCVS

ZANNETTVS. ANNO

cIↄ. Iↄ. LXXVIII.

005803984